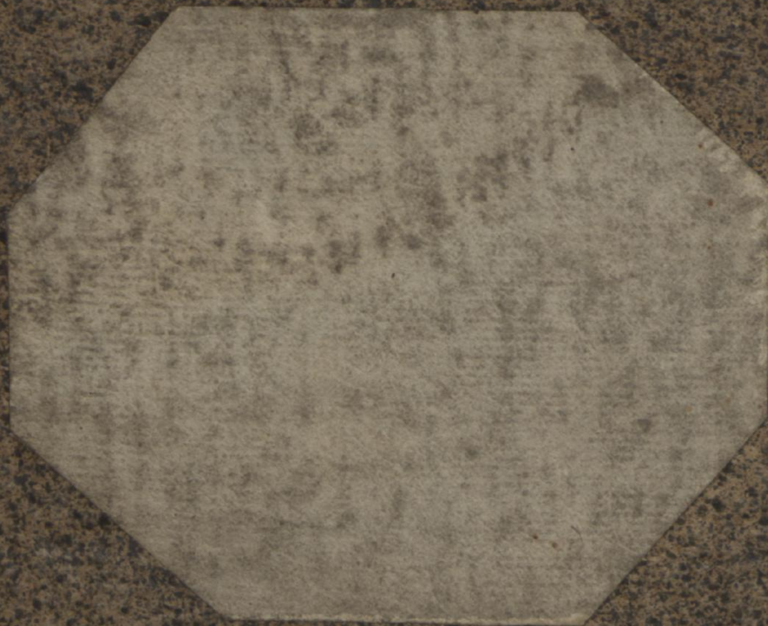

No. 1192.
M Tuscher fecit

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Liber prohibitus.

M. T. CICERONIS ORATIO PRO AVLO LICINIO ARCHIA POETA,

LOGICE RESOLVTA,

ET,

IN CELEBERRIMA ACADEMIA Hafnienſi ſtudioſæ iuuentuti propoſita,

A

IOHANNE ERASMO SKOMAGERO

Professore HAFNIENSI. Mathem: et Physices.

Acceßerunt notæ quædam Rhetoricæ: & locorum quorundam copioſior explicatio, cum didagmatum orationis ad ſuas ſcientias accuratè, & ordinè reuocatorum, notatione, ad calcem libri rejjecta. Quæ, vt candidus lector boni conſulat, vehementer etiam atq; etiam oro.

HAFNIÆ,

Impreßit Laurentius Benedictus.

1590.

Cum gratia & Priuilegio Regiæ Majjeſtatis.

Typographus hic, teste Dindingio in Academia Hafn., literam Adam fecit damni ex impressione huius libri accepti, quod edicto posteà cautum fuerit, ne liber divulgaretur.

H. V.

GENEROSIS DOMINIS, GENERIS SPLENDORE, PIETATE, PRVDENTIA ET OMNI VIRtutum laude cumulatissimis, D. Nicolao Kaas, Hæreditario Domino in Taarupgaard, Serenissimæ Regiæ Maiestatis Daniæ Cancellario, erudita doctrina Excellentissimo, Academiæq; Hafniensis conseruatori supremo: Et, Fortissimo Heroj D. Hacchio Vlstand, Holgerj equitis aurati Filio, Hæreditario Domino in Hicchebierg, & regij pallatij Magistro: Gubernatoribus in quatuoruiris, qui nunc in puppi Regnorum Daniæ, & Noruagiæ sedentes, clauum tenent: gratiam, pacem apud Deum & homines, omniumq; rerum animi, & corporis prosperum successum

IOH: ERAS: H.

OMNI ANIMI SVBMISSIONE, AC PIETAte precatur: Hosque Secundæ Professionis suæ primos fructus in STRENAM Noui ANNI 91. reuerenter offert. Qui, vt G. V. lætis auspicijs ineat, lætioribus procedat, lætissimis exeat, ac sæpius recurrat semper felicior: ex animo optat.

IN communj rerum vniuersitate, Magnifici, & Generosi virj, quâ omnia continentur: atq; etiam in partibus vitæ præcipuis, non aliud, cum à pietate, quæ

secundum fidem est, discessero: vel præstantius, vel magnificentius bonum, ipsâ dicendi facultate, parens omnium Deus Opt: Max: produxit: neq; tam diuinum ac ineffabile beneficium clementiss: idem Deus noster, mortalium generi concessit. Nec etiam, vt mihi videre videor, tam hebeti ingenio ferè quisquam est, vt, cum rectè rem mente animoq; lustrauerit: erudito quodam orationis genere, & ad omnem aurium voluptatem animorumq; motum, & ad commune iudicium, popularemq; intelligentiam accommodato, opus esse non sentiat. quo, quoscunq; inter homines, quocunq; in loco, quid res, quid tempus, quid causa ferat, aperiamus: idq; ita tenebimus tractabimusq; dicendo, & magna grauiter, & mediocria temperatè: atq; ita comparemus omnia iudicio, & prudentiâ, vt, institutam nostram sententiam sequantur iudices, ac auditores. Atq; illud facere poterimus, si, cum ampla sententiarum grauitate, & maiestate verborum, ad permouendos, & conuertendos animos instructi, & parati erimus. & in eo magis elaborabimus, ne, sit rebus ipsis dispar, &, inæquabilis oratio. Nec ego hoc in loco disputo de eloquentia, quæ non est iuncta cum sapientia: sed, de virtute animi loquor,

de

de celeritate mentis, de lumine ingenij ad dicendum. Quæ omnia etsi eloquentiæ absolutissimæ fuerint solùm: tamen mediocris etiam vis, ac facultas dicendi, non solùm accurata quadam in doctis, oratione in primis necessaria, & laudabilis est: sed etiam cum in foro causisq; ciuilibus, tum, in alia quauis hominum multitudine. Vnde ego & in hoc ipso alijs maxime assentior, nullam inculpatam in multis suauemq; viuendi rationem esse, nullam conspirationem hominum, atq; consensionem in rep. benê gerenda, nullam deniq; amicitiam magistratus cum optimis subditis, quam non eloquentia conseruet, regat, & tueatur. Nec, fortè, vt Ciceronis verbis vtar, gens tam immanis atq; fera vlla est, quam non, etiamsi fusa per agros ac dispersa vagetur, tantumq; habeat, vt sibi victu ferino vitam propaget, nec ratione, ac ingenio quicquam administret, sed plæraq; viribus: eloquentia mitē reddat, & mansuetā. Quid? an non homines dissipatos inter se primò domicilijs, deinde sanctissimæ societatis relligione, tûm verò, ciuitatum atq; regionum amicitiâ, conjunxit eloquentia? Nam, & ea ex honestissimis causis nata, atq;, optimis rationibus profecta, pòst frequentata delectatione, in omni pacata ac libera ciuitate, summam vim habuit semper ac potestatem: &, in rep.

instituenda, de legibus, de æquitate, de frangendis hominũ cupiditatibus, confirmandis moribus, tantũ luminis attulit immanibus, ac barbaris nationibus, vt, homines & rationis ac orationis ferè expertes, à consuetudine bestiarum conuerteret, &, ad diuersas vitæ conditiones traduceret. Ac quis ignorat, homines summis ingenijs præditos, qui remp. gererent, tutam tranquillamq́ pacis, & ocij vitam non consequutos esse summo eloquentiæ studio, & præclarâ moderatrice rerum omnium, Sapientiâ? quis, enim, est qui regere ac gubernare hominum consilia posset, quæ ad omnes res, & priuatas & publicas pertinent: nisi sapientiæ præsidio esset eloquentia? quis etiam Theologus, qui parens bonus ac pastor fidelis esse deberet, de relligione, de rebus diuinis, ceremonijsq́ sacris, dogmata exponet, aut, in concione ad populum, aut, priuatim ad Magnates, aut, deniq́ ad regem aliquem, vel principem in concilio, nisi possit dicendo tenere hominum cœtus, allicere mentes, voluntates impellere, atq́ ita omnia ad vulgarem popularemq́ sensum quodam orationis nitore, accommodare? quis Philosophus, qui in rebus occultis, adeoq́ ab ipsa natura inuolutis, versatur, nobilissimam illam atq́ immensam rerum omnium cognitionem, earundem procreatricem, & quasi parentẽ

quam,

quam, Philosophiam dicimus: in lucem admiratio-nemq́ adduceret, nisi mediocri quodam dicendi studio instructus esset. Quid multa? Solem è medio tollunt, qui, eloquentiam ejusq́ autores fastidiunt. quâ nihil tam admirabile, tam magnificum, tam regium: nihil porrò tam neccessarium Dej Opt. Max: concessu, & munere hominum ingenijs tributum est.

Itaq́, cum hæc ita sese habeant, ac verissima sint, nunc tandem, orationem meam ad vos conuerto, Generosis: & Amplissimi viri, Dñi. & Mecœnates mei Præstantissimi. & ratio reddenda est, cur hanc Analysin meam in Orat. Ciceronis, Excellentissimi Latinæ eloquentiæ fontis, pro Archia Poëta G. V. nuncupare voluerim. Sed tua, M. D. Cancellarie, patrone benignissime, singularis humanitas in primis mihi compellanda est. Qui, vt aliàs sepiùs, ita præcipuè ante annos decem, in arce Friderichsburgiana singularem erga me beneuolentiam, summamq́ in promouendis studijs meis benignitatem propensionemq́ declarasti. Quare, semper interim cogitans, quonam officiorum genere M. T. aliquando vicissim gratificari possem, nullam hactenus rationem satis idoneam inuenire potui, quâ, vel minima in parte gratiam meritis erga me tuis referrem.

hoc,

hoc, verò tempore, quæ, ad M. T. ſcribendi occaſio mihi oblata ſit, paucis exponam. Superioribus annis, cum hanc, quam modo nominaui, orationem auditoribus meis enarrarem: in ea, quóad fieri potuit, filum orationis ad Dialecticorum ſecretiores fontes, Socratica quadam libertate retuli: vt, illis (auditoribus meis) vſum præceptionum Dialecticarum oſtenderem. et Tropos, ac cætera Ornamenta Rhetorices declararem. Quantum, autem, momenti ad certam ac copioſam elocutionem afferat exercitatio Dialectica, & Rhetorica: manifeſtius eſt, quàm, vt à me oſtendi debeat. Neq; exilitas iſta, & quaſi ſcrupula quædam exquiſitionis à quoquam deſpici par eſt. Nam in bona, diſerta, & præclarâ oratione, vt in magno pondere inſunt illa quidem, ſed, non apparent: &, vt libra & mina & talentum quid ſit, non niſi de vncia & denario intelligitur: Ita ſine horum cognitione, majora & admirabilia extruentur nunquam.

Hanc, igitur, Analyſin, cum quidam amici, illiq; docti perlegiſſent, me, vt illam publici iuris facerem, hortari cœperunt. In quo, ſanè, etiamſi primo repugnaui, cum propter ingenij mei tenuitatem, tum rei ipſius infantiam, tum deniq;, quòd magna eſſet ingeniorum diuerſitas, & malitia: tamen

certis tandem rationibus adductus, meam illis operam promisi, me, videlicet, eâ demum lege hoc facturum, si prius doctissimos D. collegas, & præceptores ea de re consuluissem. quare cùm nec horum voluntas obstaret, cessi amicorum petitioni libenter. Atq; hæc orationis meæ pars de occasione editionis ad M. T. Generose Dn. Cancellarie, dicta sit. Nunc etiam ad te descendo, Magnanime Hacchi Vlstand, qui ortus ex familia, & originis vetustate, & armorum contubernio disciplinaq; nobilissima, ab ineunte ætate varijs insuefactus bellis, patiens laboris, & ad ardua quæq; militiæ munera capessenda promptus, & audax: ardentibus proximis cruentis bellis facilè turmæ præfectus euasisti. ac iam nuper, cùm viuidæ tuæ virtuti nihil esset imperuium, gratiâ & honoribus auctus, non dubitasti ducere viduam, fœminam nobilissimam, & vxorem relictam à Nobili D. Iohanne Schaugardio, (piæ memoriæ) Domino & Patrono meo perpetuâ gratitudine celebrando. qui vt me à pueritia singulari bonitate complexus fuerat, cursumq; discendi, iuuerit, promouerit: ita properans cæcam fati libidinem mæstus hactenus defleuj. & quidem merito: cùm ejus viri incredibile erga me studium nullâ oratione assequi possim. Sed nunc vicissim me recreant secun-

 dæ

dæ nuptiæ. & ex familia Generosißima tuis virtutibus & splendoribus aucta, rursus spem concipio de pristino fauore, atq; benignitate erga me resuscitanda. Quare, & hæc causa est, quòd honoribus tuis hanc commentationem nuncupem, vt, meam erga Schaugardianam familiã, & simul Pasbergianam, voluntatem declarem: & spem de meis studijs apud G. T. conceptam, confirmem. Christus Iesus, qui sedet ad dexteram Patris, vobis adsit suâ gratiâ: faciat vestrum coniugium salutare, & numerosâ prole fœcundum, Amen. atq; hæc prima causa esto.

Succedit altera. Cùm enim, omnium ferè scriptorum monumenta, in publicum emißa, nullo non tempore peracerbis iniquitatibus exercita sint, tùm verò, nostrâ memoriâ jlli, qui à mayorum vestigijs paululum deflectentes, concinniorem, & commodiorem, quóad fierj poterit, rationem in tradendo sequuntur, quid amabo, ipsis magis neceßarium est, quàm talem patronum quærere, cujus validâ autoritate, velut clypeo æneo, omnes aculeatos destinatosq; ictus egregiè, & leuj, quidem, negotio excipere: omniaq; inuidiæ pericula gloriosè euitare poßunt.

Vltima causa, est similitudo in re dißimili. Enimuero, vt G. T. in bello Heroicâ, & Auitâ

quadam fortitudine militibus in acie prudenter dispositis, tendit ad victoriam: ita nos argumentis, aut verè, aut probabiliter effictis, in oratione: per vnum, & eundem rationis ductum, militum agminibus, argumentorum agmina opponentes, & testimoniorum commeatu, atq; præsidio omnia confirmantes. Vt igitur, & hæc belli gerendi ratio scholastica, & Academica G. T. aliquatenus constaret, en Generose heros Hacchi Vlstand, defero ad Tuam Amplitudinem, & Magnificum D. Cancellarium, collegam in gubernandis hisce regnis, tuum prudentissimum: ad vos, inquam, patronos meos Illustres, hoc quicquid est chartacej muneris. idq; vt pro signo effusissimæ in vestrám Claritatem voluntatis, & submissæ obseruantiæ gratiosè accipere, meq; in numero vestrorum clientum habere digneminj, vehementer etiam atq; etiam oro, & obtestor. Quòd si G. V. gratum, & acceptum esse cognouero, annitar certè, vt alia nonnulla ejusdem, aut melioris, fortè, notæ in lucem breuj prodeant: quæ aliquid lucis luci G. V. Deo mihi propitio, allatura sint.

Quod reliquum est, Dominus Christus mihi comprecandus, & obtestandus est, vt cùm rem Danicam G. V. & cæterorum duorum vestrorum Am-

plißimorum collegarum maturâ pietate, & prudentiâ, florentißimam eße voluit: spritus sui gratiâ G. V. gubernet, ac tueatur ab omnibus maleuolorum hominum iniquitatibus. vt ad extremum vitę spiritum vitam degant beatam. & eo, per rapida fata extincto, ambrosiâ, & nectare Diuinæ Majestatis, hoc est, diuiná gratiâ fruantur sempiternâ, Amen. Rectißimè valeant G. V. Dabantur Hafniæ, ex Musæo meo 15. Decembris Annj 90.

Sit tibi, Christe, Laus & Gloria.

G. V.

Subiectißimus cliens
Iohannes Erasmj Haf.

PROLEGOMENA IN ORATIONEM CICERONIS.

Pro A. LICINIO ARCHIA POETA.

ANTE orationis hujus explicationem, operæ me precium facturum esse existimo: si, qua fieri poterit perspicua breuitate: auditores, de duobus, maximè ad intelligendam, & , memoriæ benè mandandam hanc orationem: necessariis capitibus, præmonuero. vtpote, de Argumento, & , de Methodo.

DE PRIMO.

AVlus Licinius Archias, poëta Græcus, Antiochiæ natus, &, ingenij gloria præstans: audiens Italiam plenam esse græcarum literarum, se eò deportauit. quò cum venisset, multi præstantes incolæ, vt, Tarentini, Rhegini, Locrenses, Neapolitani: eum ciuitate donauerunt. ex quibus tandem profectus, Romam venit, C. Mario, & Q. Catulo Coss. hîc verò, cum, propter excellentiam ingenij, morumq; suauitatem, & venustam compositionem: apud principem nobilitatem, in magno loco, & , honore esset: à quodam Graccho, homine maleuolo, per inuidiam est accusatus. quòd, nomen ciuis Romani, falsò vsurparet. Fingebat, enim, Grachus Archiam, ciuibus Romanis, non esse ascriptum. eo, quòd sciret tabulas publicas non tùm extare, ob bellum Italicum, quo illæ exustæ sunt: continentes nomina ascriptorum. Cicero verò, memor officij præstandi præceptori, causam eijus defendendam suscepit, ornatißimeq; egit: ostendens contra Gracchum, Archiam verè esse ciuem Romanum, à testibus, & , aliis indiciis. de quibus infra. Ex quo constat, genus causæ esse, Iudiciale. Statum verò, Coniecturalem. Syllogismus, qui scopum totius huijus orationis continet, talis

talis est: Quicunq; sociis ciuitatibus ascriptus est, is, verè est ciuis Romanus.

Archias est, ascriptus sociis ciuitatibus.

Ergo Archias verè est, ciuis Romanus.

In hoc syllogismo, de maijori propositione non est controuersia. manifestum, enim, erat apud Romanos, & l. Carbonia cautum, vt, qui sociis ciuitatibus essent ascripti, pro ciuibus Romanis, haberentur. Minor, autem, huijus syllogismi est, κρινόμενον, hoc est, ea propositio, de qua concertatio est. qua confirmata, conclusio fit plana. Est, enim, in conclusione, constitutio causæ. quam Rhetores, aliàs vocant statum: interdum ὑπόθεσιν*: item,* κεφάλαιον, *&,* ὑποκείμενον.

Quibus autem, rationibus, hoc κρινόμενον*, siue, minor propositio: probetur, notabimus in textu.*

Sed, cum oratores soleant, vbicunq; opus est, auocare controuersiam, &, traducere ad genus vniuersum, hoc est, transferre hypothesin ad thesin: ideò & Cicero, cùm aliàs Archiæ causa, per se, esset tenuis: quæstionem finitam traduxit à persona Archiæ, ad thesin. ostendit, enim, à genere: studiorum, quibus Archias deditus fuit, præstantiam. &, inserit, atq;, tractat insignem locum de dignitate literarum. vnde, etiam, genus causæ orationis nostræ, quod, vt supra diximus est, Iudiciale: habet insertos locos generis Demonstratiui. &, magna orationis pars, consumitur in encomio literarum, hypothesi ad thesin translata.

Porrò, non exigua res erat apud Romanos, esse ciuem Romanum. Gaudebant, enim, præ cæteris, ciues Romani, multis iuribus, &, priuilegiis insignibus. Ac, primùm quidem, omnibus Romanis hoc ius erat: vt, nec virgis cædi, nec, in vincula conijci, nec, omninò capite plecti, nisi omninò id populo permittente: possent. Deinde, Soli ciues Romani, testamento hæreditatem capere poterant. nec vllus peregrinus, hæreditatem ciuis Romani, adibat. Tertiò. *Soli ciues Romani, ius habuerunt, testamentum, iure Quiritum, siue Romanorum, à Quirino, facere.* Quartò. *tantùm ciues cum ciuibus, matrimonium contrahere poterant.* Quintò. *militare in legione Romana non aliis, quàm, ciuibus Romanis licebat.* Sextò. *liberos in potestate habere, proprium erat ciuium Romanorum.* Septimo. *ius suffragij in Comi-*

tiis, eo-

tiis, eorum quoq; erat. Octauò. tandem etiam Soli ciues Romani, ad magistratus, & dignitates Romanorum, peruenire poterant. Ex quibus omnibus, apparet: non de leui negotio Archiæ controuersiam fuisse motam. Quinimò, maculam infamiæ fuisset passus Archias, si conuictus, causa cecidisset.

Sed, hoc fuit de primo. sequitur Secundum.

DE SECUNDO.

Methodus huijus orationis, Oratoria est. Constat, enim, 6. partibus. Exor. Nar. Prop. Confir. Confutat. &, Peroratione. quas, ordinè in textu, indicabimus.

Atq; hactenus ea, quæ generalem textus resolutionem concernebant, fuêre. Sequitur nunc specialis analysis textus, cum obseruatione didagmatum.

TEXTUS.

SI quid est in me ingenij, iudices, quod sentio quàm sit exiguum: aut, si qua exercitatio dicendi; in qua me non inficior mediocriter esse versatum: aut, si huijusce rej ratio aliqua, ab optimarum artium studiis, &, disciplina profecta: à qua ego nullum confiteor ætatis meæ tempus abhorruisse: earum rerum omnium, vel in primis hic Aulus Licinius fructum à me repetere propè suo iure debet. Nam, quoad longissimè potest mens mea respicere spatium præteriti temporis, &, pueritiæ memoriam recordari vltimam: inde vsq; repetens, hunc video mihi principem, &, ad suscipiendam, &, ad ingrediendam rationem horum studiorum exstitisse. Quod, si hæc vox huiius hortatu, præceptisq; conformata, nonnullis aliquando saluti fuit: à quo id accepimus, quo cæteris opitulari, &,

 alios

alios seruare possemus; huic, profectò ipsi, quantum est situm in nobis, & opem; &, salutem ferre debemus.

Ac, nequis à nobis hoc ita dici fortè miretur, quòd, alia quædam in hoc facultas sit ingenij; neq; hæc dicendi ratio, aut, disciplina: nec nos, quidem, huic cuncti studio penitus vnquam dediti fuimus. Etenim, omnes artes, quæ, ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, &, quasi cognatione quadam inter se continentur.

Sed, ne cuij vestrûm mirum esse videatur, me, in quæstione legitima, &, in iudicio publico; cùm res agatur apud prætorem populi Romani, lectißimum virum, &, apud seuerißimos iudices, tanto conuentu hominum, ac frequentia: hoc vti genere dicendi: quod, non modò à consuetudine iudiciorum, verumetiam à forensi sermone abhorreat: quæso à vobis, vt, in hac causa mihi detis hanc veniam, accommodatam huic reo; vobis, quemadmodum spero, non molestam: vt me, pro summo poëta, atq;, eruditißimo homine, dicentem, hoc concursu hominum literatißimorum, hac vestra humanitate: hoc deniq;, prætore, exercente iudicium: patiamini de studiis humanitatis, ac literarum, paullo loqui liberius. &, in eiusmodi persona, quæ propter otium, ac studium, minimè in iudiciis, periculisq; tractata est: vti propè nouo quodam, &, inusitato genere dicendi.

Si quid

Si quid est in me ingenii. *Prima pars orationis nostræ exordium est. quod, à causa præsenti artificiosißimè desumptum orator eidem (causæ) egregiè applicuit. Captat, autem, hîc primò beneuolentiam prætoris, &, iudicum, à sua persona: seu, extenuatione suæ facultatis dicendi. hoc est, eloquentiæ. Est, enim, eijus iactatio Oratori, valde turpis. Quare & Cicero eam, hic initiò, à se amolitur. Deinde, ostendit Archiam, præcipuè sua eloquentia, tueri debere. atq; hæc, exordij propositio est. quam, quidem, non nudè ponit. sed eijus antecedens, distributione quadam exaggerat. in qua, omnes eloquentiæ suæ causas efficientes, quæ, tribus continentur membris: ordinè recenset.* Si quid. *primum membrum, quod, ostendit primam causam efficientem eloquentiæ, bonam naturam, siue ingenium. quod, hîc per meton. causæ dictæ, pro eloquentia accipiatur.* aut si qua exercitatio. *Alterum, Secundæ causæ. quæ est, crebra exercitatio. vsus enim, teste Cicerone de Orator: dicendi magister optimus est, &, effector. vitij item naturalis: exquisitam, &, benè sonantem dicendi facultatem deformantis: corrector. Quod, in Demosthene manifestum euadit. qui, cum inter initia inuentæ artis, quam affectabat, primam literam, quæ est R. dicere non posset: oris sui vitium tanto studio expugnauit, vt ea, à nullo expreßiùs efferretur.* aut si huiiusce. *Tertium, Tertiæ, bona doctrina. Hac namq;, teste. Cic. lib. 1.* de Oratore: *quæ bona sunt, fieri meliora possunt. &, quæ non optima, aliquo modo acui tamen, &, corrigi possunt.* fructum. *sub hoc verbo, recondita est illustris metaphora, ab iis, qui, prædiis Vrbanis, vel, Rusticis conductitiis vtuntur, petita. inquit enim: vt, illi necessariò dominis agrorum fructus annuos pendere tenentur, in recognitionem submißionis, &, testificationem prædiorum, à dominis conductorum: qui domini, ius plenum habent repetendi fructus, si detenti fuerint. ita ego fructus, meæ eloquentiæ, hoc est, patrocinium, Archiæ præceptori, persoluam. qui eloquentiæ fundum mihi primò locauit, hoc est, viam, &, ductum monstrauit, quo ad eloquentiam peruenirem. à me, igitur, istud officij debiti, suo iure repetere potuit, si in eo tergiuersarer.* Nam, quoad. *nunc subiungit rationes propositionis. quarum prima ducta est, à causa efficiente suæ eloquentiæ: illustrata adiuncto tempore, &, indicatione duplicis modi. et sic totum exordium, comprehensum est hoc*

Enthimemate. cuius consequens, siue, complexio priori: antecedens, posteriori loco ponitur. Syllogismus potest esse talis.

Quicunque alicui auctor, &, suasor à puero exstitit, &, ad discendum aliquam artem honestam: &, monstrator rationis, in ea cum fructu progrediendi: hic meritò, &, in primis, magistro suo operam ea ferre debet.

Sed Archias vtrumque mihi beneficium præstitit in eloquentiæ studio.

Archias, igitur, mea eloquentia est defendendus.

Atque ita hoc argumento Cicero, idem de Archia profiteri videtur, quod Carneades Cyrenæus, de suo præceptore Chrysippo, dicere solitus est: Nisi Chrysippus fuisset, ego profectò, non essem. vltimam. *id est, primam: vt, lib. 1. Rhet. ad Heren, si non ab vltimo initio repetere volemus.* Danicè Saa lenge iegh Kand dragis tilminde fra min første barndoms tid op. suscipiendam. *id est, mihi suasit, vt, animum applicarem ad eloquentiæ studium: &, viam in eo commodè procedendi, monstrauit.* Quod si hæc mea vox. *Alia ratio propositionis, sumpta à minoribus comparatis, hoc modo.*

Qui arte aliqua prodest aliis, etiam nullo amicitiæ vinculo sibi iunctis: is multò magis præceptori auxilio esse debet.

Ego Cicero, profui mea eloquentia aliis hominibus, mihi planè peregrinis.

Ego, igitur, mea eloquentia multò magis præceptori, officium defensionis, præstare debeo.

vox. *Synec. partis, pro, ipsa dicendi facultate. hæc, enim, ex vocibus, quæ, eijus partes sunt, constat: vt, vox ex syllabis.* Conformata. *In verbo latet egregia, &, venusta metaphora, sumpta à fructibus, qui, extruduntur, &, conformantur virtute rerum specifica interna, &, calore Solis, delapsis floribus. Sic quoque orator dicit, suam vocem formatam esse duabus hisce causis, &, instrumentis: hortatu, &, præceptis Archiæ: depulsis illecebris iuuenilibus. Sic in Oratore, conformatam orationom dixit, cum sic inquit: Et ipsa oratio conformanda, non solum electione, sed etiam constructione verborum. Quintilianus, verò, lib. 6. Sed iam decimum ætatis ingressus annum, certos, &, deformatos fructus ostenderat: ex eadem metaphora ita locutus*

tutus est. Ac ne quis. *Amplificat assumptionem primæ rationis, prolepsi, qua occurrit tacitæ obiectioni. potuisset, enim, contra istam Ciceronis minorem, tale argumentum contrarium, ex loco à diuersis: obiici. Præceptor, non potest discipulum aliter conformare, quàm ipse est. hoc est, non potest eum aliam artem docere.*

Archias est poëta.
Igitur non potuit te oratorem efficere, aut, in arte Oratoria informare.

Etenim. *Soluit obiectionem negatione consequentiæ. cuius rationem affert ex Epiphonemate, seu, sententia communi. &, eam ita concludit. Omnes artes humaniores, maximam inter se cognationem habent, nec planè sunt inter se dissentaneæ. ergo nec poëtica, &, oratoria. sed, vt inquit Cicero sub persona Crassi, 3. de oratore: vno societatis vinculo inter se connexæ. Nam, vt ibidem disputat: finitimus est oratori, poëta. hinc, igitur sequitur, quod, & poëta oratorem informare potuit. &, facilè apparet, consequentiam incurrere in legem* κατα παντός. *non, enim, simpliciter de Archia affirmatur, quòd dumtaxat poëta fuerit, &, poësi studuerit: sed, vt ex exemplo Ciceronis, quod ibi est,* ne nos quidem. *elicitur: quòd simul quoque singularem operam in eloquentiæ facultate, posuerit.* Humanitatem. *Vocabulum humanitatis, pulcrè explicat Gellius lib. 13. cap. 15. vbi ostendit, humanitatem, non tantùm beneuolentiam, quam, græci* φιλανθρωπίαν *vocant: sed eruditionem institutionemq́; in bonis artibus, significare. quas, qui didicerunt, rectè appellantur humanissimi. Ouidius.*

Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Sed ne cui. *Altera occupatio, coniuncta cum prosopopœia. qua orator excusat inusitatum genus defensionis: quòd in iudicio sit dicturus de studiis artium. potuisset, enim, Ciceroni hoc argumentum obiici. Faciens contra decorum, non est beneuolè audiendus. Cicero differens in foro de studiis philosophicis, facit contra decorum. siquidem in foro, causæ forenses duntaxat, tractari debent. Ergo Cicero, non est attentè audiendus.* quæstione legitima, *hoc est, lege Plautia, seu, à M. Plautio Syluano, & C. Papirio Carbone, tribunis plebis, lata A. V. 664. Hac, siquidem, peregrinis aditus quidam ad ciuitatem permissus erat.*

erat. possumus etiam, per quaestionem legitimam, intelligere, iudicium publicum, Quaeso à vobis. λύσις est. Respondet enim, ad obiectionem. &, institutum suum cum obtestatione defendit, addita hac regula communi, intellecta: Circumstantiae, imponunt qualitatem actionibus. Illae, namq́, diuersae concurrentes, &, incidentes faciunt, vt, aliquando quid in loco inconuenienti congruat, &, deceat. In hac, autem, controuersia Archiae, sunt diuersae circumstantiae personarum, vt, rei Archiae: qui, est homo literatus, &, exors cognitionis consuetudinisq́ actionum ciuilium: iudicum item, &, praetoris: aliorumq́ multorum. qui, & ipsi sunt homines humanitate imbuti. Ergo non erit inconueniens, sed, maximè huic loco, tempori, &, personis accommodatum: si in hac quaestione, & causa, ego Cicero quaedam de studiis humanitatis, prolixiùs dixero.

Quod si mihi à vobis tribui, concediq́ sentiam: perficiam profectò, vt, hunc A. Licinium non modò non segregandum, cum sit ciuis, à numero ciuium: verumetiam, si non esset, putetis asciscendum fuisse.

Conclusio est exordij, quae habet attentionem. in qua simul est, propositio principalis totius orationis. qua demonstraturum se esse dicit, Archiam verè esse ciuem Romanum, &, nullo modo è ciuitate pellendum: Sed, potius si non esset ciuis, adhuc ciuitate donandum.

Nam, vt primùm ex pueris excessit Archias; atque, ab his artibus, quibus aetas puerilis informari solet: se ad scribendi studium contulit: primùm Antiochiae (nam ibi natus est, loco nobili, &, celebri quondam vrbe, & copiosa, atque eruditissimis hominibus, liberalissimisq́ studiis, affluenti) celeriter antecellere omnibus ingenij gloria contigit. pòst in caeteris Asiae partibus, cunctaq́ Graecia, sic aduentus ejus celebrabatur, vt, famam ingenij, exspectatio hominis: exspe-

ctationem , ipsius aduentus admiratioq́, superaret. erat Italia tunc plena Græcarum artium, ac, disciplinarum: studiaq́ hæc, & in Latio vehementiùs tum colebantur, quàm nunc iisdem in oppidis: &, hic Romæ, propter tranquillitatem reipublicæ, non negligebantur. itaq; hunc, &, Tarenteni, &, Rhegini, &, Neapolitani, ciuitate, cæterisq́ præmiis, donârunt: & omnes, qui, aliquid de ingeniis poterant iudicare, cognitione, atq;, hospitio dignum existimarunt. Hac tanta celebritate famæ, cùm esset iam absentibus notus; Romam venit, Mario consule, &, Catulo. nactus est primùm consules eos, quorum alter, res ad scribendum maximas, alter, cum res gestas, tum etiam studium, atq;, aures adhibere, posset. statim Luculli, cum prætextatus etiam tum Archias esset, eum in domum suam receperunt. Sed, enim, hoc non solum ingenij ac literarum: verumetiam naturæ, atq;, virtutis fuit: vt, domus, quæ, hujus adolescentiæ prima fuerit, eadem esset familiarissima, senectuti. erat temporibus illis iucundus Q. Metello, illi Numidico, &, ejus Pio filio. audiebatur à M. Æmilio: viuebat cum Q. Catulo & Patre, &, Filio: à L. Crasso colebatur. Lucullos, verò, &, Drusum, &, Octauios, &, Catonem, &, totam Hortensiorum domum, deuinctam consuetudine cum teneret, afficiebatur summo honore: quòd, eum non solum colebant, qui, aliquid

percipere, aut, audire ſtudebant: verumetiam, ſi qui fortè ſimulabant.

Sequitur tertia pars orationis, narratio. quam inſtituit Cicero eam ob cauſam, vt, ſuæ cauſæ fidem facere poſſit. ideò eam paulò altiùs repetit, commemorans tum tempora Archiæ, quibus, ſtudiis vacauit: tum etiam loca, vbi, id factum eſt. Deinde patriam, genus, famam, honores, &, amicitias. vt, oſtendat Archiam, ob ingenium, &, virtutem: eſſe à ciuibus aſciſcendum, etiam ſi non eſſet ciuis. Debet, enim, bona narratio, ſiuè, expoſitio, quæ in oratione aliqua inſtituitur, vt, fides cauſæ fiat: duas conditiones habere. 1. vt, ſit veriſimilis. Si, enim, dubia, &, ambigua eſſet, non poſſet cauſæ fidem facere. 2. vt, ſit accommodata, hoc eſt, vt, rei illi, quam probare volumus, aptè iungatur. &, quidem ita, vt, commodè fides ex ea poſſet duci. Etiamſi, enim, narratio aliqua per ſeſe eſſet probabilis, aut, vera: ſi, tamen, ex ea id, quod probare conamur, colligi non poſſet, apta non eſſet expoſitio. ex pueris. *eodem modo Terentius locutus eſt: Nam, is poſtquam exceſſit ex ephebis, Soſia. Eſt, autem, hîc notatio primi temporis ætatis, videlicet pueritiæ Archiæ, &, ſtudij: quod in ea exercuit.* ſe ad ſcribendum. *Alterum tempus ætatis, adoleſcentia eſt. quam deſcribit, primò ab adiuncto ſtudio ſcribendorum verſuum, illuſtrato effectu. nam eo, maximos ſibi honores conciliauit. Huc illud Horatij in arte poët.*

Sic honor, &, nomen diuinis vatibus, atq;
Carminibus venit.

Et, Homerus in θ. Odiſseæ: πάσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισιν ἀοιδοὶ τιμῆς ἔμμοροί εἰσι καὶ αἰδοῦς, οὕνεκ' ἄρα σφέας οἴμας μοῦσ' ἐδίδαξε φίλησε δὲ φῦλον ἀοιδῶν. *hoc eſt, apud omnes homines terreſtres, poëtæ, honoris participes ſunt, &, reuerentiæ. quoniam, certè, illos cantus Muſa docuit, amatq; genus poëtarum. Deinde à ſubiecto, Antiochia, ciuitate Syriæ. in qua tum operam dederat. &, hanc ciuitatem commendat multis adiunctis, vt, claritate, celebritate, &, hominum copia. doctorum, item, affluentia, &, liberalibus ſtudiis. atq; hoc facto, tranſit ad peregrinationem eijus, in diuerſas regiones, ſtudiorum cauſa ſuſceptam. ex quibus regionibus, trium hic mentionem*

facit:

facit: *Asiæ, Græciæ, &, Italiæ. illarum omnes partes Archiam peragrasse, Orator in genere indicat. in Italia, verò, partim in Latio: vbi Tarentini, Rhegini, &, Neapolitani eijus incolæ, eum, ob præstantiam ingenij, ciuitate donauerunt: partim Romæ quoq; substitit, cum magna magnorum hominum gratia: qui, in textu commemorantur. Atq; hoc membrum illustrat, ab adiuncto tempore, quo Romam venit, nimirum Mario, quartùm Consule, &, Catulo: A. v. 652. Tota, enim, peregrinatio in hæc tria membra distribui potest. vt, primum, ibi sit,* Post in cæteris. *secundum, ibi,* cunctæq; Græciæ. *tertium, ibi,* erat tum Italia. *Hoc, autem, membrum continet occasionem, siue, causam efficientem impulsiuam ascriptionis Archiæ, factæ à Tarentinis, &, cæteris Italiæ populis.* Erat tum Italia. *Metonomia continentis, pro, contento. vt sit sensus: homines in Italia erant exculti literis græcis.* Græcarum literarum. *ex Græcia, enim, tanquam vberrimo sapientiæ fonte omnes, disciplinæ in Italiam promanarunt.* Mariq;. *fuit, enim, præstantissimus imperator, siue, dux belli: multis rebus fortiter gestis præclarus. quas ipsius res gestas, Archias descripsit.* Prætextatus. *hoc est, cum adhuc esset adolescens. meton. ad. prætexta, enim, apud Romanos, fuit vestis nobilium, &, ingenuorum puerorum, oblonga. vnde prætextati, dicebantur pueri, qui, prætexta adhuc, & bulla vtebantnr. &, hoc fiebat ad annum 17. ætatis. quo tempore, togam virilem sumebant: vt, meminit Cic. in proœmio Lælij.* Sed enim. *Archias, non tantum doctrina excelluit: sed, etiam in moribus talem se gessit, vt, omnibus, quibus cum conuersaretur, esset carus. in primis, verò, Lucullorum beneuolentiam, semel partam, perpetuò retinuit.* Naturæ. *hoc est, naturalis bonitatis.* atq; virtutis. *quæ maijus, &, excellentius bonum est, quàm, ipsa eruditio. Hac, enim, abuti possumus, illa verò, non. Si, enim, quis malitiosus est, non potest esse virtute præditus. eruditus, verò, simul & malitiosus esse potest.* vt, domus quæ huiius. *attingit tempus tertium ætatis Archiæ, Senectutem. quam describit ab adiunctis, amicis, vtpote, Archiæ. quibus tum familiarissimè vtebatur. quiq; eum honoribus, &, cultu, affecerunt.*

Interim satis longo interuallo, cum esset cum L.

Lucullo in Ciliciam profectus. & , cum ex ea prouincia cum eodem Lucullo decederet , venit Heracleam. quæ, cum esset ciuitas æquissimo iure, &, fœdere, ascribi se in eam ciuitatem voluit. idq;, cum ipse per se dignus putaretur, tum autoritate, &, gratia Luculli ab Heracliensibus impetrauit. Data est ciuitas Syllani lege, &, Carbonis, si qui fœderatis ciuitatibus ascripti fuissent: si tum , cum lex ferebatur, in Italia domicilium habuissent: & , si sexaginta diebus apud prætorem essent professi. Cùm hic domicilium Romæ multos iam annos haberet , professus est apud prætorem Q. Metellum familiarissimum suum:

Ex Rodolpho lib. 2. de Iuuent. vt , paulò ante quoq; monuimus: constat , Oratores , &, Philosophos persæpe in argumentatione , siue, probatione dubiæ quæstionis , expositionem , &, narrationem rei alicuius , interserere solere , fidei faciendæ causa. eodem modo & Cicero, hactenus interposuit narrationem , siue , historiam vitæ Archianæ, ad probationem huius causæ , siue , propositionis principalis : quod, scilicet , Archias sit , ciuis Romanus : conuenienter , & , accommodatè valdè. nunc in sequenti narrationis parte ostendit Cicero causam impulsiuam , qua Heracleam venit. Deinde , causas efficientes procreantes , quibus Archias ciuitatem adeptus est , indicat. tùm , ad probationem causæ , siue , status : seu , principalis propositionis, descendit, quæ talis est : Archias est ciuis Romanus. argumentum additur, vel, à coniugatis, vel , à descriptione ciuis Romani. syllogismus, talis est.

Quicunq; ascriptus est fœderatis ciuitatibus , & , ciuibus , is est ciuis Romanus : propter legem Syllanam & Carbonianam.
Archias est, ascriptus fœderatis , siue , sociis ciuitatibus.
Ergo Archias est, ciuis Romanus.

In hoc syllogismo, maior propositio, est firma, & , certa , propter

autori-

autoritatem legis Syllanæ, &, Carbonianæ. assumptio, verò, est κρινόμενον. hoc est, dubia propositio, de qua controuertitur. ideò orator hanc assumptionem confirmat aliis quibusdam prosyllogismis à testibus, &, tabulis. quemadmodum manifestum est ex textu. Interim. hoc est, satislongo tempore, postquam Octauios, Drusos, &, totam penè Hortensiorum domum, sibi familiaritate deuinxisset. ascribi se. hoc est, fieri ciuis huius ciuitatis voluit. Assumptio, autem, hic est syllogismi huius principalis, illustrata causis impulsiuis, quibus adductus, se Heracleæ, fœderatæ cum Romanis ciuitati: ascribi voluit. nominatim, autem, duas exprimit: æquissimum ius ciuitatis, &, ictum fœdus cum Romanis. Romani, enim, habuerunt cum aliis ciuitatibus, tria genera fœderum. Primum erat, æquum fœdus. quo fœdere, quasdam ciuitates in amicitiam receperunt. quæ, omnia sua diuina, &, humana iura, in ditionem Romanorum, dederunt. vnde eiusmodi populi dicti fuerunt, dedititij. Alterum fœdus fuit, æquius: cùm bello pares, in pacem, atq; amicitiam Romanorum venerunt. in quo, tamen, fœdere, populus Romanus in superiori conditione fuit. Tertium genus fuit, æquissimum: cùm, qui hostes nunquam fuêre, ad amicitiam cum populo Romano, coïbant: &, pari iure vtebantur. neq; leges à Romanis accipiebant, neq; illis dicebant. idq;. quod ius ciuitatis. Data est ciuitas. Maior eiusdem syllogismi. cuius sensus est. cum in Heracliensem ciuitatem ascitus est, eodem tempore factus est etiam ciuis Romanus. Si qui fœderat: Amplificat assumptionem per distributionem partium. ex quibus, hîc eius prima est. domicilium. altera. professus. Tertia. Atque hactenus demonstratum est, maiorem propositionem, ista l. lata, firmam, &, veram fuisse.

Si nihil aliud, nisi de ciuitate, ac, lege dicimus: nihil dico amplius: causa dicta est.

Transit nunc ad probationem assumptionis, quæ, κρινόμενον est.

Quid enim, horum infirmari, Gracche, potest? Heracleæ ne esse eum adscriptum negabis? adest vir summa autoritate, &, religione, &, fide, L. Lu-

cullus: qui, se non opinari, sed scire: non audiuisse, sed vidisse: non interfuisse, sed egisse dicit. adsunt Heraclienses legati, nobilißimi homines. qui, hujus iudicij causa, cum mandatis, &, cum publico testimonio venerunt: qui, hunc adscriptum Heracliæ esse dicunt.

Tres, vt ostensum est, fuêre partes assumptionis. prima, quòd, Archias sit ascriptus ciuitati Heracleæ. altera, quòd, sit professus apud prætorem, hoc est, nomen suum inscribi curauerit in tabulam ciuitatis. Tertia, quòd, domicilium Romæ habeat. Has partes, Orator iam probare aggreditur. primùm, igitur, probat Archiam, ascriptum esse ciuitati Heracleæ: argumento à testimoniis ducto. Est proinde hic tertia Orationis pars, ipsa Confirmatio. Quid enim horum. *vrget hanc minoris partem apostrophe, &, interrogatione.* adest vir. *primum testimonium, quod adducit, est Luculli. quem, ne tanquam suspectus testis reijci poßit à testimonij dictione: Cicero valdè commendat ab honestate, &, dignitate. honestas, enim &, dignitas personæ, tollit suspicionem falsi testimonij. quemadmodum cautum est lege Iustiniani imperatoris §. final. instit. tit. de suspectis tutoribus. &, quòd in testimoniis, testium inspicienda sit dignitas, fides, mores, grauitas: disponitur in l. 2. &, 3. ff. tit. de testibus: &, grauißimè monet Modestinus in l. in testimoniis, ff. de testibus. &, Callistratus in l. testium, ff. de testib. Sed de testibus, extat nobilißimus libellus Bartoli, ex quo omnia, quæ ad hunc locum requiruntur, facilè peti possunt.* qui se non opinari. *Hæc periodus est ornata tribus figuris Rhetoricis. quarum prima, dicitur* ἰσόχολον, *altera* ὁμοιοτέλευτον. *tertia, climax, siue, gradatio. qua certitudo, ac, fides testimonij Luculli inter dicendum, excrescit. &, vrgetur amplificaturq; ex diuersis per distributionem bimembrem.* opinari. *hoc est, languidè, &, infirmè, sed certis causis, &, principiis cognoscere.* Sed vidisse. *quod validiùs est. nam, vt Plaut. in Truculento act. 2. ait: pluris est oculatus testis vnus, quàm, auriti decem. &,* ὠτίων πισότεροι ὀφθαλμοι. *oculis magis habenda fides.* Danicè. Syn / gaar for høre saun. *visus, enim, omnium sensuum est, acerrimus.* ad sunt Heraclienses. *alterum testimonium,*

quo

quo, primam partem assumptionis probat, est legatorum Heracliensium. Illustratur autem, à forma, qua instructi, venerunt, ibi, cum mandatis. legati nobilissimi. Descriptio est legatorum, ab adiuncta honestate, &, dignitate. quæ duo, ideò addit: vt, eorum testimonium tanto sit firmius. nobilibus, enim, &, honestis viris, maior fides habetur: quàm ignobilioribus, &, inhonestis. nam, potentioribus pares esse non possumus. iudicii. hoc est, quæstionis, quòd, nimirum, sit ab Heracliensibus ascriptus. Causa. scilicet, vocati. Testibus, enim, non creditur, nisi vocatis, &, citatis in specie ad præsens negocium, vt, de eo incorruptè testentur. Sed, de forma, &, aliis requisitis, &, adiunctis iustæ citationis, textus est in l. aut aliter, in principio, ff. quod vi aut aclam.

Hîc tu tabulas desideras Heracliensium publicas: quas Italico bello, incenso tabulario interiisse scimus omnes. Est ridiculum, ad ea, quæ habemus, nihil dicere: quærere quæ habere non possumus: &, de hominum memoria tacere, literarum memoriam flagitare: &, cum habeas amplissimi viri religionem, integerrimi municipij iusiurandum, fidemq́;: ea, quæ deprauari nullo modo possunt, repudiare: tabulas, quas idem dicis solere corrumpi, desiderare.

Prolepsis, qua refutat quandam obiectionem aduersarij, quæ, ibi est: Hîc tu tabulas. & talis esse poterat.

Si Archias esset ascriptus in fœderatam Romanis ciuitatem Heracliensium: tum necessariò tabulæ publicæ extarent, in quibus id scriptum esset.

At nullæ extant tabulæ publicæ, in quibus illud notatum est.

Archias, igitur, non est inscriptus.

Argumentum est à negato subiecto, ad negatum adiunctum. quas Italico. Soluit obiectionem negatione consequentis propositionis. quod, non est. καθ᾽ ὅλου, seu, vniuersaliter verum. non, enim, sequitur rem, quæ nunc non est, antea non exstitisse. sic, neq; Archiam propterea non inscri-

inscriptum rectè infertur: quòd, nunc non extent publicæ tabulæ, in quibus id relatum fuerit. poterant vtiq; extitisse. vt, & reuera de eo extiterunt. Quod, verò, tunc non sint, excusat argumento, à causa corrumpente, bello, nimirum, Italico. quo, deflagrante Heracleâ, tabularium, hoc est, locus, in quo tabulæ publicæ asseruabantur, siue, grammatophilacium: quale Romæ erat, teste Plutarcho in problematis, templum Saturni: incensum est. vnde, &, tabulas in eo asseruatas periisse necesse est. Atq; illud confirmat testimonio generali omnium præsentium, ibi. Scimus omnes. *Deinde Archiam esse inscriptum, alio modo probari posse, per testes nimirum, dicit. Atq; argumento à collatione minorum, qua inter se confert tabulas, &, testes: maijorem certitudinem, atq;, fidem testium, siue, hominum honestorum esse, contendit, quàm tabularum mortuarum. quare & istam aduersarij, ad tabulas prouocationem, contumeliosè eleuat, ibi,* est ridiculum. bello Italico. *quod, secundum Paterculum, exortum est A. V. 663. & Sociale, &, Marsicum dictum est, teste Strabone lib. 5. Eijus belli occasio, hæc fuit. Interfecto Marco Liuio Druso trib. pleb. quo autore, Italici, se ciuitatem impetraturos sperauerant: illi ergo, indignationis, atq;, irarum pleni, aduersus populum Romanum conspirârunt. &, primùm quidem decreuerunt, feriis Latinis, in monte Albano, Philippum, &, Cæsarem consules, interficere. deinde, re patefacta: Q. Seruilio pro Consuli, ad motus capescendos occurrenti, necem attulerunt. quam iniuriam, vt, vlcisceretur populus Romanus, bellum illud iniuit. quod, vt dixi, Sociale, &, Italicum appellatum est. nempe, quòd Italicis sociis sit commotum: &, Marsicum, quia illud, Marsius potissimùm, &, eorum imperator, Pompeijus, intulerunt. ad quod, sese deinde, reliqui Italiæ populi, applicuerunt. Cum, verò, vtrinq; multæ clades essent acceptæ, consul etiam Romanus, P. Rutilius Lupus in eo cecidisset, tandem l. Iulia, omnes Italici, in ciuitatem asciti sunt. quam legem Iuliam secuta est, lex Plautia Papyria, &, Syluana: quæ etiam, vt retrò diximus, peregrinis, aditum ad ius ciuitatis, patefecit.* Municipii. *Municipes fuerunt, ciues Romani, sed, suo iure, ac, legibus vtentes: muneris tamen, honorarij, vnde etiam videntur esse dicti municipes: participes, hoc est, hunc honorem habentes, vt, ciues Romani dicerentur. Hoc, porrò, loco obseruandum est, Heracleam,*

cleam, municipium dici, propterea, quòd lege Iulia, optimum ius municipiorum, ciuitatem scilicet Romanam, erat consecuta. iusiurandum. testes, enim, iurati, hoc est, præstito iuramento de dicenda veritate, testimonium dicebant.

At domicilium Romæ non habuit is, qui, tot annis antè ciuitatem datam, sedem omnium rerum, ac, fortunarum suarum Romæ collocauit.

Alterius partis assumptionis est, confirmatio. quam instituit per occupationem exornatam dialogismo, vel, mimesi. fingit, enim, aduersarium hic obiicientem, sic.

At domicilium non habuit tum, cum lex ferebatur.

Igitur non est, ciuis.

Orator respondet, simpliciter negando antecedens. quod à definitione ciuis, illustrata collatione temporum, infringere tentat, sic: Qui ante datam ciuitatem res, & fortunas Romæ collocauit, hoc est, domicilium longo tempore habuit, etiam tunc, cum lex ferebatur, domum habuit. sed, an non delumbis sit hæc illatio, orator viderit. me, sanè, non fugit: domum, ante legem latam, deperditam, &, amissam esse potuisse, vel, casu aliquo fortuito, vel, violento: vel, etiam legitimo titulo, vt, venditionis, donationis &c.

At non est professus imò, verò, his tabulis professus. quæ solæ ex illa professione, collegioq́ prætorum, obtinent publicarum tabularum autoritatem. nam, cùm Appij tabulæ, negligentiùs asseruatæ dicerentur: Gabinij, quamdiu incolumis fuit, leuitas, post damnationem, calamitas, omnem tabularum fidem resignasset: Metellus, homo sanctißimus, modestißimusq́ omnium, tanta diligentia fuit: vt, ad L. Lentulum prætorem, &, ad iudices venerit: &, vnius hominis lituræ se commotum esse dixerit. His, igitur, tabulis nul-

lam lituram, in nomine A. Licinij videtis. Quæ, cum ita ſint, quid eſt, quód de eiius ciuitate dubitetis, præſertim cùm alijs quoq; in ciuitatibus fuerit aſcriptus? Etenim, cùm mediocribus multis, &, aut nulla, aut humili aliqua arte præditis, gratuitò ciuitatem in Græcia homines impertiebantur: Rheginos credo, aut Locrenſes, aut Neapolitanos, aut Tarentinos, quòd ſcenicis artificibus largiri ſolebant; id huic, ſumma ingenij prædito gloria, noluiſſe. Quid? cum cæteri, non modò poſt ciuitatem datam, ſed etiam poſt legem Papiam, aliquo modo in eorum municipiorum tabulas irrepſerint: hic, qui nec vtitur quidem illis, in quibus eſt ſcriptus, quòd ſemper ſe Heracliensem eſſe voluit, reijcietur?

Tertiæ partis aſſumptionis, quòd nimirum, Archias ſit profeſſus apud prætorem Metellum, eſt confirmatio à teſtimonio tabularum Metelli, exaggerato à pari. dicit, enim, eas ſolas eſſe eijuſdem autoritatis cum publicis tabulis. &, hoc oſtendit collatione facta cum tabulis Appij, &, Gabinij prætorum. ipſius, ſiquidem, ad Metelli collatas, taxat, &, eleuat argumento à cauſa impulſiua, negligentia Appij in aſſeruandis tabulis publicis. propter quam multi furtim in eas irrepſerint ſine nominum ſuorum profeſſione. huijus, verò, tabulas criminatur etiam ob, duas cauſas, autoritatem earum imminuentes, &, corrumpentes, leuitatem, &, calamitatem. Senſus, igitur, totijus huijus paſſus, qui eò vſq; ſe extendit, quæ cum ita: *&, per prolepſin inſtituitur, hic eſt: etſi, propter negligentiam, &, leuitatem quorundam prætorum, multi furtim, &, clam irrepſerint in tabulas, ſeq; falsò pro ciuibus Romanis geſſerint: ideoq; illæ tabulæ in iudiciis nullam autoritatem habere videantur. tamen, hæc tabulæ, quibus eſt inſcriptus, diligentiſſimè ſunt ſeruatæ à Q. Metello, viro religioſiſſimo,*

ßissimo, ita, vt nulla omnino sit suspicio Archiam, furtim, &, clàm irrepsisse. atq; illud ostendit ab effectu speciali, hoc est, singulari quodam ipsius facto, gesto apud iudices, ibi, Et vnius nominis litura. Quæ cum ita sint. Conclusio est eorum argumentorum, quæ hactenus dicta sunt pro confirmatione principalis propositionis, quæ, fuit aßumptio syllogismi. exornatur, autem, interrogatione, habente vim negationis. quæ, in textu intellectu facilis est. præsertim. ἐπιμονὴ est. qua persistit in amplificanda confirmatione propositionis principalis, duplici argumento, à minoribus comparatis, ducto. quorum prius, hoc est. Difficiliùs est obscuris, humilibusq; viris gratuitò donare ciuitatem, faciliùs, verò, præstantibus, &, excellentibus poëtis. Græci dederunt ciuitatem obscuris viris, vt, scenicis, &, histrionibus. Multò, igitur, faciliùs ciuitatem præstantißimo poetæ Archiæ, donauisse eos credendum est. Aßumptio syllogismi expreßè in textu ponitur, ibi, etenim cum mediocribus. Quid? cum. Alterum argumentum minoris, auctum bimembri distributione, &, exornatum interrogatione, quæ habet vim negationis. Cùm cæteri non modò. prius membrum distributionis, cuius hic sensus esse videtur. Post ciuitatem datam Italicis populis fœderatis, vt, Rheginis &c. multi fraude irrepserunt in eorum tabulas, &, hac ratione pro ciuibus Romanis sunt habiti, &, retenti. quidni, igitur, Archias, qui ante ciuitatem datam, socijs ciuitatibus ascriptus, pro ciue Romano habendus, &, retinendus est? q. d. maximè retinendus. post legem papiam. Secundum membrum distributionis. Difficiliùs est contra legem clàm fieri ciuem, quàm eum, qui, legitimè factus est, reijcj. Sed certum est, quòd, quidam furtim contra legem, in tabulas irrepserunt, hoc est, in catalogos, siue, regesta ciuium ascripti sint, vel, se ascribi curauerint, &, sic ciues facti, salutati, &, retenti sunt. multò igitur, magis Archias, qui legitimis modis ciuis factus est, in ciuium numero habendus, &, retinendus est. &, ex eo minimè excludendus.

Lex, autem, Papia dicta fuit, à Caio Papio trib. pleb. qui, eam tulit. Sententia eiius legis hæc fuit: vt, vrbe pellerentur peregrini, qui, non eßent ciues Romani: quiq; in tabulas municipiorum non eßent ascripti. De hac lege, Cic. 3. offic. sic inquit: malè, qui

peregrinos vrbibus vti prohibent, eosq́, exterminant. vt, Pennius, apud patres nostros fecit: Papius, nuper. nam vrbis vsu prohibere peregrinos, sanè inhumanùm est. Sed, hic licebit mihi aliquantulum excurrere in instituta quarundam gentium, quas, fortè, Romani in hac lege condenda sibi æmulandas proposuerunt. Ex gentibus igitur, quædam, vt, Tauroschytæ, hospites Dianæ mactare solebant. Idem etiam Busiris, Ægypti Tyrannus, fecisse scribitur. Lacedemonij, autem, videntur habuisse causam, cur minus æqui hospitibus essent: quòd, exterarum nationum contagio, publica disciplina infici, ac, corrumpi soleat. Nec animis tantum ciuium, in benè morata, &, florente ciuitate: Sed linguæ etiam, &, habitudini corporum est metuendum. Quot, & reperias hodiè Danos, animo, cultu, etiam vultu exteris populis similiores, quàm, suis maijoribus. Hoc non vituperandum, vt opinor, Lacedæmoniarum institutum (rectè, enim, sanctitatem suæ disciplinæ, incontaminatam conseruare studuerunt: cum legatos parum verecundos monerent ὄικι τὰ μιλήσια *) fortaßis, vt dixi, aliqui ex Romanis imitari voluerunt. Constat, enim, vt plurimum corruptißimas esse eas ciuitates, tum, quarum ciues peregrinari, &, apud exteros, diu multumq́, commorari solent: tum eas, quæ, à variis nationibus, &, vario genere hominum frequentantur. Causæ, autem, corruptelæ, potißimùm sunt, indocti & superciliosi aulici, milites, mercatores, pseudophilosophi, hoc est, omnes ij, qui sine studio virtutis, vel, docti, vel, doctores vsurpantur. Hæc, enim, hominum genera, &, maximè peregrinantur, &, ocio abundant: &, genio, quantum licet, indulgent. Alij, ab hospitibus alieniores habent animos: partim ex inuidia, partim ob periculi metum: ne hospites, auctis opibus, vetustis etiam familijs superiores euadant. Id quod non semel factum esse constat. Sæpe, enim, hospes, vt hostis init penetralia perfidus vrbis. Sed, vtcunq, sit, hospites, &, inquilini è ciuitatibus, mercatoriis præsertim, excludi non poßunt. Nec vlla ratio est, qua omnia pericula, &, incommoda caueantur, nisi Respub. diuinitus gubernetur, &, conseruetur. Quo maijore pietate, ac, religione cum omnium, tum verò, Magistratum opus est.*

Census

Census nostros requiris scilicet. Est, enim, obscurum proximis censoribus, hunc cum clarissimo Imperatore L. Lucullo, apud exercitum fuisse: superioribus, cum eodem quæstore fuisse in Asia: primis, Iulio, & Crasso nullam populi partem esse censam. Sed, quoniam census, non ius ciuitatis confirmat, ac, tantumodo, indicat, eum qui sit census, ita se iam tum gessisse pro ciue: ijs temporibus, quæ tu criminaris, ne ipsius quidem iudicio in ciuium Romanorum iure esse versatum: & testamentum fecit nostris legibus, &, adijt hæreditates ciuium Romanorum, & in beneficijs ad ærarium delatus est à L. Lucullo, prætore, &, consule. Quære argumenta, si qua potes. Nunquam, enim, hic neq; suo, neq; amicorum iudicio reuincetur.

Per Apostrophen ad aduersarium Orator pergit deinceps aliam obiectionem refutare. Aduersarius, enim, sic criminabatur:

Omnes, &, soli ciues Romani censentur.
Archias, non est census.
Igitur Archias, non est ciuis Romanus.

Argumentum ductum est ex loco adiuncti proprij ciuium Romanorum. Erat, enim, proprium adiunctum ciuium Romanorum, vt, censerentur. Quia, igitur, hoc adiunctum, negatur de Archia, ideò negandum est etiam subiectum, scilicet, quòd Archias, non sit ciuis Romanus. Cicero respondet, Archiam, duplici nomine excusando, quòd non censeri potuerit: cum, quòd eo tempore quando ciues Romani sunt censi: Archias Romæ non fuerit, sed, vel apud exercitum cum Lucullo Imperatore: vel, in Asia cum eodem quæstore: tùm, quòd cum, Romæ adesset, nemo sit census. Porrò, ad rationem census quod attinet, sciendum est, quòd, Seruius Tullius,

sextus Romanorum rex instituit, vt, populus, siue ciues Romani, quolibet lustro, hoc est, quinto semper anno, censeretur. In eo censu iußit ciues Romanos, omnia bona sua æstimare. atq; iureiurando astrictos, æstimationem eorum ad se adferre. Ex quo, belli pacisq; munia, non viritim, vt antea, sed, pro habitu pecuniarum fierent. iußit quoq; patresfamilias nomina, & ætates suorum vxorum, liberorum, libertorum, &, seruorum profiteri: Et, in qua vrbis regione, aut, quo suburbij pago habitarent, indicare. Hoc ius, primò quidem regum tempore, post consulum, &, dictatorum, postremò, proprio ad id magistratu creato, censorum fuit. vid. Carolum Cygonium, de antiquo iure ciuium Romanorum lib. 1. c. 4. Census nostros. *hoc est, postulas nimirum, Gracche, vt Archias probet se eße censum, cum hoc proprium sit ciuium Romanorum. Quod, cùm Archias probare non poßit, ideò vis concludendum eße, Archiam, non eße ciuium Romanorum numero, habendum.* est enim obscurum. *Responsio est ad obiectionem per conceßionem Ironicam, & sensus est: quasi verò hoc lateat homines, Archiam, cum censeri debuit, non fuiße domi: & cum domi fuit nullum ciuem fuiße censum.* Imperatore. *qui, apud Romanos dicebatur summus dux belli. cui exercitium gerendi bellum, à Romanis commißum erat.* quæstore. *prouinciali. erant, enim, multa genera quæstorum apud Romanos. prouinciales, autem, quæstores dicebantur illi, qui, cum proconsulibus, aut, proprætoribus, in prouinciis exibant: cum pecuniam ex ærario, à senatu attributam, &, à tribunis ærarij adnumeratam, accipißent. vnde stipendio, frumento, legatis, proquæstoribus, cohorti prætoriæ suppeditarent.* Sed quoniam. *Secundò, respondet ad obiectionem, per negationem consequentiæ. non, enim, non ciuis eße poterat, etsi non eßet census. Hic, siquidem, non fuit causa formalis ciuis, sed, adiunctum duntaxat, vt dixi, & eiusmodi quidem, quod cum ciue, tanquam proprium, neceßariam connexionem non habet: cum etiam, qui, non est legitimè factus ciuis Romanus, si nomen suum clàm in censorias tabulas referri curaßet, ea re ius ciuitatis illegitimè aßumpserit sibi. Eam ob causam indicat, argumentum à censu negato, ad ius ciuitatis negatum, non valeat. Sed, quod incurrat in elenchum falsæ causæ.* ijs temporibus. *Tertio loco*

opponit

opponit orator huic argumento Gracchi, alia adiuncta, vel, effecta propria ciuium Romanorum tria. Ex quibus probari, tanquam externis signaturis notisue potest, Archiam, verè esse ciuem Romanum. & testamentum. 1. *Nemo, enim, potuit facere testamentum, nisi ciuis Romanus. vt retro quoq; in priuilegijs, quibus ciues Romani præ cæteris gaudebant, ostendebamus. Quia, igitur, Archias fecit testamentum, Ergo ex hoc adiuncto, seu effectu, euidentissimè colligitur, Archiam fuisse tum ciuem Romanum.* adijt hæreditates. 2. *apud Romanos, nemo, nisi ciuis Romanus, potuit in testamento hæres scribi, aut, ex testamento hæreditatem adire. Quia, igitur, Archias scriptus fuit hæres in testamento, &, ex testamento hæreditatem adijt, igitur ex hoc adiuncto colligitur proprium eijus subiectum, scilicet. quod Archias, fuerit ciuis Romanus.* & in beneficijs. 3. *hoc est, eo tempore, quando Archias, propter legitimam absentiam Romæ non est census, a prætore, &, Imperatore Lucullo in militia delatus est in beneficijs ad ærarium, hoc est, autore Lucullo, beneficium ex ærario publico accepit. Quod, nemini nisi ciui Romano, contigit. hinc, ergo, etiam colligitur, Archiam fuisse ciuem Romanum.* Quære argumenta, *Hactenus* κρινόμενον *firmissimis argumentis demonstrauit. &, probauit Archiam vere esse ciuem Romanum. Hîc igitur eorum argumentorum conclusio generalis est, exornata permissione, aduersarium salsè mordente.*

Quæres à nobis, Gracche, cur tantoperè hoc homine delectemur? quia suppeditat nobis, vbi & animus ex hoc forensi strepitu reficiatur, &, aures conuicio defessæ, conquiescant. An tu existimas, aut, suppetere nobis posse, quod quotidiè dicamus in tanta varietate rerum, nisi animos nostros doctrina excolamus: aut, ferre animos tantam posse contentionem, nisi eos doctrina relaxemus?

Subiungit nunc deinceps argumenta pro confirmatione alterius partis propositionis, retrò positæ. Ostendit, enim, hîc primò eum, si no-

non esset ciuis Romanus, dignum esse, qui, adhuc ciuitate dignaretur, argumento â causa efficiente procreante, singulari doctrina, qua imbutus est. quam illustrat ab aliquot eius effectis. dicit, enim, Archiæ doctrinam sibi profuisse, &, ad delectationem, eô, quòd suppeditauerit recreationem animi, multis curis politicis defatigati. &, ad eloquentiam, ibi, an tu existimas. *Quod effectum, vrgetur, &, amplificatur interrogatione. &, alijs quibusdam figuris Rhetoricis. quibus Orator vtitur, cum, vt iudices hac venustate delectet, tùm, vt, eos non tantum doceat, sed, etiam ad fauorem erga Archiam, commoueat.*

Ego verò fateor, me his studiis esse deditum. cæteros pudeat, si qui ita se literis abdiderunt, vt, nihil poßint ex his neq; ad communem afferre fructum, neq; in aspectum lucemq; proferre. me, autem, quid pudeat, qui, tot annos ita viuo, iudices, vt ab illis nullo me vnquam tempore, aut, commodum, aut, ocium meum abstraxerit; aut, voluptas auocârit; aut, deniq; somnus retardârit. quare, quis tandem me reprehendat? aut, quis mihi iure succenseat? si quantum cæteris ad suas res obeundas, quantum ad festos dies ludorum celebrandos, quantum ad alias voluptates, &, ad ipsam requiem animi, &, corporis conceditur temporis: quantum alij tribuunt tempestiuis conuiuijs: quantum deniq; aleæ: quantum pilæ: tantum mihi egomet ad hæc studia recolenda sumpsero? Atq; hoc eo mihi concedendum est magis, quòd ex his studiis, hæc quoq; creßit oratio, &, facultas. Quæ, quantacunq; in me est, nunquam amicorum periculis defuit.

Deinde,

Deinde, accedit ad id, quod, retrò propoſui, hoc eſt, à perſona Archiæ tranſit ad theſin, ſiue, locum communem. &, in genere quædam de præſtantia, &, vtilitate artis poëticæ, diſſerit. orditur autem, hanc doctrinam, quadam occupatione, qua ad alienum conſilium reſpondet. potuiſſet, enim, Gracchus ita obiicere Ciceroni: Tune, Cicero, qui es vir conſularis, &, princeps: fateris te eſſe poëticis ſtudiis deditum. an, non pudet te eiiuſmodi puluerum ſcholaſticorum? Orator reſpondet, primò liberè confitendo ſe eiius ſtudij non pudere. atq; ita iſta confeſſione, tum comprobat alterum effectum doctrinæ Archianæ, quæ, fuit ad eloquentiam: tum ſignificat, omnes homines, ſtudia humaniora magnifacere debere. Secundò, per inuerſionem, retorquendo hanc ipſam obiectionem in accuſatoris, &, eiius conſortium capita, ſic à minori procedendo. Illi reprehenſione digni ſunt, qui, nullum fructum ex poëtica, ad communem vtilitatem adferunt. At, ego Cicero, plurimum vtilitatis ex poëtica ad remp. deportaui. ego, igitur, Cicero non ſum reprehendendus, ſed multò magis illi. Atq; ita hoc argumento reprehendit, &, perſtringit grauiter Gracchum, &, alios quoſdam nobiles Romanos: qui, cum ipſi eſſent rudes, non ſolum contemnebant ſtudia poëtica, &, aliarum artium humaniorum: ſed, alios quoq; ab iis abducebant. eſtq; hîc quaſi quædam tacita exclamatio, qua aliquo modo indignationem, &, vehementiorem animi motum, exprimit. me, autem, quid pudeat. aſſumptionis eſt confirmatio, à cauſa efficiente procreante, diligentia adhibita ſtudio poëtico: quæ, communiter, fructus non mediocres, parere ſolet. &, hoc comprobat à cauſis corrumpentibus de ſe negatis: illuſtratis collatione temporis: quòd, videlicet, nullo vnquam tempore, aut priuato commodo: aut, ocio turpi, &, illiberali abſtractus ſit à ſtudiis: nec etiam voluptatibus Syrenibus auocatus: aut deniq;, ſommo immodico, &, intempeſtiuo, retardatus ſit. In verbis, autem, cauſis adiectis, homioteleuton eſt. Quare quis. complexio ſyllogiſmi, illuſtrata, primò, ἐπανώδῳ, ſiue, regreſſione ad primum effectum poëticæ, paulò ante commemoratum: quòd, ſtudia poetica vehementiſſimè delectent animos. quod argumentum rurſus amplificat à parium collatione. alij, delectantur rebus domeſticis, alij ludis, alij pila, &, aliis voluptatibus. cur & ego non delectationem caperem à poëtica. Amplificat quoq;, &, exornat figuris Rhetoricis, interrogatione, Anaphora, &, epiſtro-

epistrophe. atque hoc ideò. Secundò, conclusione secundi effecti superioris. quod, ad augendam eloquentiam fuit: illustrati alio effectu, ibi. quæ quantacunque. dicit, enim, eam reip. &, amicis salutarem fuisse, &, futuram fore. recolenda. metaphora ab agris, qui, propriè recoli dicuntur, hoc est, iterum coli, &, seminari, vt perferant fructus. Crescit oratio. vt, etiam de Oratore fatetur, cum inquit, omnis eloquendi elegantia, quanquam expolitur scientia literarum: tamen vel maximè augetur legendis Oratoribus, &, Poëtis.

Quæ si cui leuior, videtur: illa quidem certè, quæ summa sunt, ex quo fonte hauriam, sentio. nam, nisi multorum præceptis multisque literis mihi ab adolescentia suasissem nihil esse in vita magnopere expetendum, nisi laudem, atque honestatem: in ea, autem, persequenda, omnes cruciatus corporis, omnia pericula mortis, atque exilij, parui esse ducenda: nunquam me pro salute vestra in tot, ac tantas dimicationes, atque, in hoc profligatorum hominum quotidianos impetus obiecissem. Sed, pleni omnes sunt libri, plenæ sapientium voces, plena exemplorum vetustas: quæ, iacerent in tenebris omnia, nisi literarum. lumen accenderet. quàm multas nobis imagines, non solum ad intuendum, verumetiam ad imitandum, fortißimorum virorum expressas, scriptores, &, Græci, &, Latini reliquerunt? quas, ego semper in administranda repub. mihi proponens, animum, &, mentem meam ipsa cogitatione hominum excellentium conformabam.

Tertium effectum doctrinæ Archianæ, &, studij poëtici: quia, poëtica studia conducunt ad colendam virtutem. &, inter multa pericula ad summum bonum beatitudinemque consequendam, hominem perducunt

ducunt. Quæ si cui leuior. *scilicet videtur hæc oratio: qua dixi orationem, &, facultatem dicendi capere incrementum ex studiis poëticis. si, inquam, hoc argumentum leuius, &, minoris firmitudinis esse statuat, quàm, vt fidem, &, assensum mereatur: dicam ea, quæ sentiam: quæ, adhuc maiora sunt, imò maxima, nimirum studia poëtices conducere: ad virtutem colendam magnifaciendamq́, &, mores ex ea conformandos.* Nam nisi. *Tertium effectum generalius positum, nunc per species amplificat, &, expolit. &, quidem, primò proposito suo exemplo, illustrat, &, confirmat, quòd ipsemet deuoratis omnibus grauissimis, &, variis periculis, quæ, distributione quadam ex adiunctis, numero, &, magnitudine exaggerat, vt, eò maiorem iudicum beneuolentiam sibi conciliet: beneficio præceptorum philosophicorum, &, poëticæ: tum etiam exemplis, quam secundam causam postmodum addit: ad virtutem hanc, fortitudinem, &, sic ad summum hominis bonum, contenderit. Deprehendo, autem, Oratorem hunc totum passum, tali syllogismo connexo complexum esse.*

Nisi multorum præceptis, &, exemplis mihi ab adolescentia suasissem: nihil in vita esse præcipuè expetendum, nisi, virtutem & gloriam: &, ad ea consequenda, nullum periculum, aut, cruciatum corporis, quamuis magnum, esse fugiendum: nunquam me pro salute vestra in tot tantaq́ profligatorum, vt, Catilinæ, Gabinij, Clodij, &, eiiusmodi aliorum nefariorum hominum periculosas manus coniecissem.

At, ex adolescentia literis, siue, præceptis philosophicis persuasus, didici ea mihi facienda esse.

Me, igitur, pro salute reip. in discrimen obiicere, nullo vnquam tempore refugi.

Omnes, omnia. πολύπτωτον. Sed pleni. *assumptio. in qua latet quartum effectum literarum, &, artis poëticæ: quia, eorum beneficio fit, quòd res gestæ, &, laudes magnorum virorum, ad posteritatem transmittuntur. Hoc quartum argumentum, non modò figuris Rhetoricis pulcrè ornat: sed etiam, ab aliis effectis amplificat. 1. quòd, talis memoria facit, vt, tanti viri, apud posteros fiant celebres. &, sic eorum beatitudo post mortem, augeatur. 2. quòd, memoria talium exemplorum, etiam incitat posteritatem, ad imitationem eiiusmodi virtu-*

tum. id rursus confirmat, & illustrat suo exemplo. Fatetur enim, quòd ipse præclaris exemplis virtutum, quæ, à poëtis celebrata fuerunt, inuitatus sit ad virtutis studium, &, actiones. Verùm, hîc notandum est, Horat. in art. poët. hæc quatuor effecta, siue, has vtilitates poëticæ, ad duas generales, &, præcipuas contrahere, cum inquit.

Et, prodesse volunt, &, delectare poëtæ.

Delectat, siquidem, poëta non tantum pulcerrima elocutione, qua vtitur: neq; etiam fabulis solumodò, &, argumentis. Sed, vt tradit Aristoteles in arte poët. valdè afficit mentes nostras ipsa imitatione. nam, hominibus à natura insitum est, imitari. ideò etiam delectantur imitatione. naturalibus, enim, delectamur. Deinde, poësis etiam plurimum prodest. est, enim, poëtica, obscurior quædam philosophia veterum. quæ, fabulis pulcerrimis, &, suauissimis, res grauissimas, &, vtilissimas hominibus proponit. ideò Strabo lib.1. contra Eratostenem, qui, poëtas delectare quidem, at, non prodesse, affirmabat: poëtas, esse ait, magistros vitæ, &, correctores. appellatosq; olim à veteribus σωφρονίσας. imagines. hoc est, exempla virtutum, oratione veluti depicta. est, enim, poësis velut loquens pictura. vnde rectè Horatius in art.

Nec magis expreßi vultus per ænea signa,
Quàm per vatis opus, mores animiq; virorum
Clarorum apparent.

Quas ego. *Complexio syllogismi intellecta.*

Quæret quispiam, quid? illi ipsi summi viri, quorum virtutes literis proditæ sunt, istáne doctrina, quam tu laudibus effers, eruditi fuerunt? difficilè est hoc de omnibus confirmare. sed tamen est certum quid respondeam. Ego multos homines excellenti animo, ac, virtute fuisse, &, sine doctrina naturæ ipsius habitu propè diuino, per seipsos, &, moderatos, &, graues extitisse fateor. etiam illud adiungo: sepiùs ad laudem, atq;, virtutem naturam sine doctrina, quàm sine natu-

ra valuis-

ra valuisse doctrinam. atqui idem contendo: cùm ad naturam, eximiam, atq; illustrem accesserit ratio quædam, confirmatioq;, doctrinæ: tum illud nescio quid præclarum, ac, singulare solere existere. ex hoc esse hunc numero, quem patres nostri viderunt, diuinum hominem Africanum: ex hoc C. Lælium, L. Furium, modestißimos homines, &, continentißimos: ex hoc fortißimum virum, &, illis temporibus doctißimum Catonem illum senem. qui, profectò, si nihil ad percipiendam, colendamq; virtutem literis adiuuarentur, nunquam se ad earum studium contulissent. Quód, si non hîc tantus fructus ostenderetur, &, si ex his studiis delectatio sola peteretur: tamen, vt opinor, hanc animi remißionem humanißimam, ac, liberalißimam iudicaretis. nam cæteræ res neq; temporum sunt, neq; ætatum omnium, neq; locorum. hæc studia adolescentiam alunt: senectutem oblectant: secundas res ornant: aduersis solatium, ac, perfugium præbent: delectant domi, non impediunt foris: pernoctant nobiscum: peregrinantur, rusticantur.

Prolepsis, qua respondet ad obiectionem, quæ, contra tertium argumentum supra positum, in quo dictum est: studia poëtices conducere ad præclaras actiones: moueri, &, obiici potuisset hoc modo.

Multi viri præstantes, ab ipsa natura, ad virtutis actiones fuerunt impulsi.

Igitur, tu Cicero, malè tribuis poëticæ. &, frustra literarum vtilitatem adeò extollis.

Ego multos. *Responsio est, siue, subiectio ad occupationem. quæ, fit per*

fit per conceſsionem, &, correctionem. Primò, enim, concedit, quòd, multi fuerint excellentes viri, ſine arte poetica, ſiue doctrina. rationem addit, quia, impetus virtutis, magis à natura, quàm doctrina, proficiſcitur. Deinde, correctionem addit: quòd, ſi ad naturam accedat doctrina, maior fiat virtutis perfectio. Vult, igitur, Cicero hac ſua reſponſione illud indicare: quòd perfectæ virtutis, tres ſint cauſæ efficientes ſociæ, &, concurrentes. Prima, &, præcipua eſt, bona natura. 2. doctrina, ſiue, inſtitutio, ſiue, præcepta virtutum. ex quibus Orator retrò, duo commemorauit, ibi, nihil eſſe in vita *&c. 3. aſſuefactio, &, exercitatio virtutum. veriſsimum, enim, eſſe ſtatuo, quod, inter Ariſtotelis apopthegmata, legitur:* ἡ μὲν ὅρασις, ἀπὸ τοῦ περιέχοντος λαμβάνει τὸ φῶς: ἡ δὲ ψυχὴ, ἀπὸ τῶν μαθημάτων. *hoc eſt, Viſus à circunſtante aëre, lumen: Anima, verò, à diſciplinis, accipit. Etſi enim, aliqui naturæ quodam habitu, &, beneficio prope diuino, atq; ſingulari, perſeipſos, non adiuti opera aliena, &, præclari atq; excellentes, extiterunt: cùm in confeſſo ſit, orationis præſtantiam, aliarumq; rerum omnium, in naturali quadam* δυνάμει, *ſeu, facultate conſiſtere: tamen ſine vlla dubitatione, inſtitutio doctrinæ, vim illam, quam ex natura habent, excolit, atq; ampliorem efficit. vt, rectior, felicior, &, acutior proueniat. vnde & græci dixerunt:* διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ γράμματα μαθόντες. *&, eleganter à Durero pictore Norico, &, homine docto, dictum eſt: &, à D. Philippo Melanthone verſibus expreſſum, ſic.*

Vt nulla è ſpeculis rudibus reſplendet imago,
Ni ſint artificis ritè polita manu.
Ingenij ſic vſus erit, non vllus acuti,
Doctrinæ ſi non erudiatur ope.

Hoc etiam Plutarchus, de puerorum inſtitutione ſcribens, aſſerit. quando communia, &, neceſſaria eſſe quibuſue artibus, &, ſcientiis hæc tria dicit, φύσιν, λόγον, ἔθος. *neq; ex his, vna ſublata, reliquas eſſe integras putat. itaq; Horat. in art. contra eos diſputat, qui, in natura ſolum putant eſſe omnia: ac, eam ſine ſtudio valere ſtatuunt. verum Pindarus, quòd* ἑαυτὸν λέγει αὐτοδίδακτον, *naturam præferre doctrinæ, videtur. cuiius verba in Ephar: Opuntium ode 9. hæc ſunt:* τὸ δὲ φυᾷ κράτιστον ἅπαν: πολλοὶ δὲ διδακταῖς ἀνθρώπων ἀρεταῖς

κλέος

κλέος ὤρευσαν ἔλεσε : ἀνέυ δὲ θεοῦ σεσιγαμένον γ' οὐ σκαιότερον χρῆμαι, ἕκαστον. quorum ſententia eſt : non vt natura per ſe, poßit opera conficere. verum, ſi magnus ſit eijus habitus, arte aſſumpta, præclarum fieri, &, excellens quiddam. artem, verò, & inſtitutionem per ſe nihil memorabile poſſe efficere, quod in lucem ſit proferendum. Quare, vt, Horatius opinionem eorum oppugnat, qui, naturam ſufficere ad excellentiam in rebus omnibus aſſerunt: ita Pindarus, contra eos diſputat, qui, omnia ponunt in arte. quam negat, niſi coniuncta ſit cum optima natura, quicquam efficere, quod, tacendum non ſit potiùs, quàm, prædicandum. nam, etſi gloriatur ipſe, naturæ præſtantia ſe multum valuiſſe, &, ſine doctoris præceptione, atq; ductu quantus eſſet, extitiſſe : non tamen negat, ſuo ſtudio, inueſtigatione atq; induſtria, ſe perfeciſſe, vt artis ignarus non eſſet. dixit enim ſe αὐτοδίδακτον, non autem ἀπαίδευτον. Qui, verò, ingenio ſunt rudi, &, precibus hallucinante natura, atq; abſurda : nulla vnquam arte, nullaq; inſtitutione probabiles eſſe poterunt. natura, enim, bona ſine artis adiumento, præditis diuina, &, peculiari vi quadam viris, poſſe aliquid, ex reipſa conſtat : ſtudium, verò, & ars, niſi ſocia natura, iuxta Quint. nihil omninò valet. neq; eam efficaciam habet, vt, in Bruto Cicero ſcribit: vt, totum aliquid, cuiius in ingeniis noſtris pars nulla eſt, pariat, atq; procreet. Sed, vt ea, quorum principium, atq; fomitem inſitum quendam in nobis habemus : &, quæ ſunt orta iam in nobis, & procreata, educet, atq; confirmet. quod & Horatius docet, ſic inquiens.

Doctrina ſed vim promouet inſitam.

Hæc, vt, veriſſima ſunt : ita, ſi inſtitutio liberalis, ad naturæ fælicitatem accedat, id, quod ſine arte, aliquid ſaltem erat : iam ea coniuncta, eximium aliquid, atq; admirabilè fieri, extra controuerſiam eſt. vt, enim, agri non omnes, frugem adferunt, quibus cultura impenditur: ſic animi non omnes culti, fructum exhibent. Sed, rurſus, vt in eodem ſimili maneamus : vt, ager quantumuis fertilis, ſine cultu, frugi eſſe non poteſt: ſic ſine doctrina, quantumuis acutus animus. itaq; eſt vtraque res, ſine altera, debilis. Cùm, enim, mentes humanæ, magna laborent caligine. &, naturæ inſit debilitas, &, infirmitas ingens : nec rarò etiam maxima ingenij vi præditis, neglectis, &, ſpretis artium adminiculis : errore quodam pro veris, inconuenientia apprehendant, &, conjecten-

consectentur: artium praeceptiones, in qualibet disciplina, praescriptae sunt, vt, & filum Ariadnaeum sint, &, repagula quaedam: in quorum ambitu contineri, &, verti ingeniorum vim, atque, vehementiam oportet.

Ostenso, igitur, sic breuiter: Oratoris nostri sententiam de vtraq; parte, verissimam esse, visum fuit & hoc necessariò adiungendum, de quo studiosam iuuentutem ad finem huius passus, in primis admonitam velim: quòd, insita illa naturae bonitas, ac, facultas naturalis, plaerumq; corrumpi soleat, destituta tempestiua rectaq; institutione, ac doctrinae conformatione. Sic, enim, Tullius noster, de hoc ipso inculcans, ait lib. 1. Tusc. Sunt ingeniis nostris semina innata virtutum: quae, si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. nunc, autem, simul ac editi in lucem &, suscepti sumus, in omni continuò prauitate versamur, vt, penè cum lacte nutricis, errorem succisse videamur: cum, verò, parentibus redditi, deinde magistris (indoctis & imprudentibus) traditi sumus, tum ita variis imbuimur erroribus vt, vanitati veritas: &, opinioni confirmatae ipsa natura, cedat. hoc, cum ita reuera se habeat, magnopere interest, tùm, vt quisq; suae naturae impetum maturè examinet: eumq; ante omnia sequatur, ad quem natura se propensum esse intelligat: tùm, vt eundem liberali doctrina, &, recta informatione, quae, eius exaedificatio, &, perfectio est, excolat. ex hoc esse. Confirmat suam responsionem exemplis praestantissimorum virorum. qui, ad naturam bonam, studium literarum, hoc est, artem, &, exercitationem virtutis adiecerunt. &, hac ratione perfectam virtutem acquisiuerunt. vt, enim, supra ibi. Nam nisi. proposito suo exemplo confitebatur poëticam, &, studia humaniora, sibi profuisse ad fortitudinem: ita etiam in aliis ostendit, quòd eadem profuerint ad modestiam, continentiam, & etiam ad fortitudinem. Quod si. Conclusio responsionis, continens repetitionem primi argumenti, quod, erat ab effectis, videlicet quòd, haec studia, vel delectationis gratiâ, quam pariunt, non sint aspernanda. Syllogis. connexus talis est.

Quod si haec studia delectationem tantùm parerent, tùm eius solius etiam nomine, non essent aspernanda.

At pariunt delectationem. igitur &c.

Propositio deest. assumptio, ibi est, & si ex his studiis, Complexio intel-

intellecta, ibi, tamen, vt opinor, nam cæteræ res. *Confirmat, &, amplificat assumptionem argumento, ex loco comparatorum minorum, ducto, illustrato distributione subiectorum. quæ, tribus membris complexa, sigillatim in textu notabimus. Sententia igitur est.* 1. *aliæ res suaues delectant non omni loco, &, tempore. poësis, autem, suauiter afficit omni loco, &, tempore.* 2. *aliæ res non delectant omnem ætatem, hoc est, omnes ætatis partes, at, studia poëtica, suauissimè afficiunt omnium ætatum homines.* Hæc studia. *Apodosis, cuiius est inuersus ordo in duobus prioribus membris.* adolescentiam alunt. *prima pars apodosis, respondens secundo membro. In verbo autem*, alunt. *metaphora est, pro, imbuunt animum cognitione rerum bonarum. qua animus quasi alitur. Huc cohortatio Persii ad studiosos adolescentes:*

Petite hinc (hoc est, ex literis) iuuenesq́; senesq́;
Finem animo certum, miserisq́; viatica canis.

adolescentiam. *hoc est, homines adolescentes. meton. ad. pro, sub.* Secundas res. *Altera, respondens primo.* delectant domi. *Tertia respondens tertio. In tota, autem, hac apodosi, notandæ sunt figuræ,* ἀσύνδετον, & ἐπίζευξις.

Quod si ipsi hæc neq; attingere, neq; sensu nostro, gustare possemus: tamen ea mirari deberemus, etiam cum in aliis videremus.

Hactenus ostendit Orator, quamobrem ipse Archiam magnifaciat. nunc ea, quæ, de suauitate, præstantia, &, vtilitate humaniorum artium dixit, à sua persona, ad iudices transfert. eosq́; hortatur, vt, & ipsi, artem poëticam admirentur, atq; ita Archiam colant. cuiius rei subiungit alias nouas rationes.

Quis nostrûm tam animo agresti, ac, duro fuit: vt, Roscij morte nuper non commoueretur? qui, cùm esset senex mortuus, tamen, propter excellentem artem, ac venustatem, videbatur omninò mori non debuisse. Ergo ille, corporis motu tantum amorem sibi conciliârat à nobis omnibus: nos animorum incredibi-

 les mo-

les motus, celeritatemq́; ingeniorum negligemus? Quoties ego hunc Archiam vidi, iudices, (vtar enim vestra benignitate, quoniam me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attenditis) quoties ego hunc vidi, cum literam scripsisset nullam, magnum numerum optimorum versuum de his ipsis rebus, quæ tum agerentur, dicere ex tempore? quoties reuocatum eandem rem dicere, commutatis verbis, atq;, sententiis? quæ verò accuratè, cogitateq́; scripsisset: ea sic vidi probari, vt, ad veterum scriptorum laudem peruenirent. Hunc ego non diligam? non admirer? non omni ratione defendendum putem?

Præter argumenta, paulò ante ab effectis artium, adducta: nunc alias plures rationes adfert. quibus, non tantum artes humaniores, sed, etiam Archiam magnifaciendum esse, iudicibus persuadere conatur. Quintum est, igitur, hîc argumentum, à minoribus comparatis, sumptum. Si Roscium, qui fuit histrio, propter peritiam scenicam, siue agendi comœdias, &, tragædias, nos Romani magnifacimus: profectò viri docti, &, sic Archias poëta longè maiiori beneuolentia, complectendus erit. valet consequentia, quia poëta, longè præstantior, &, excellentior est, histrione, &, mimo. antecedens probat primò: quia in poëtis videre est, &, incredibilis animorum motus, &, celeritas ingeniorum. in histrione, verò, cernuntur tantum corporis quidam venusti, &, rebus agendis accommodati motus, quibus in amorem populi influit. &, hoc probat ab adiuncto signo, dolore; à populo Romano concepto, ob mortem Roscij. Corporis motu tantùm amorem sibi conciliâret. *Apud veteres magnum fuit discrimen inter poëtas, &, histriones. Imitatio, enim, poëtica, quæ, à poëtis scripta fuit, non etiam ab ipsis fuit repræsentata. fuerunt, enim, triplices homines, qui, fabulas à poëtis compositas, in scena agebant: Histriones, Cantatores, &, Saltatores. Cùmq; poëtica imitatio alia fiat metro, alia harmonia, alia rythmo quem-*

mo, quemadmodum docet Aristoteles in art. poët. Histriones repræsentabant poësin, sermone: Cantores, &, harmonici, harmonia: Saltatores, saltatione & rythmo. & vsq; adeò exercitati, &, felices fuerunt mimi, vt res, quæ, supra captum humanum erant, veluti fulmina, tonitrua, &, alia eiiusmodi, inducerent, &, repræsentarent. Sic quidam Neronis saltator, sola saltatione absq; verbis, &, cantu: concubitum Martis, &, Veneris, expreßit. quem Horatius describit. &, ita Solem, patefacientem dolos, Martem coëuntem, Venerem cum eo, opera Vulcani irretitam, deos aspectantes, &, ridentes: saltatione, &, gestibus expreßit ille saltator. vt, Demetrius admirans exclamauerit: Audio, ô homo, quæ facis, nec solùm aspicio. &, mihi videris manibus, &, pedibus loqui. Et si, autem, olim apud Græcos, histrionum, &, mimorum magna fuit petulantia, & fæditas in his turpibus rebus repræsentandis: &, propterea infames sint iudicati: tamen apud Romanos, Æsopus, &, Roscius, propter modestiam, &, grauitatem morum, magno in honore fuerunt. quemadmodum de Roscio hîc testatur Cicero. negligemus. quasi diceret, nihil minus, quàm hoc faciemus. Dignum, enim, laude virum Musa vetat mori, hoc est, memoria docti viri erit sempiterna. Quoties ego hunc. Secundò, Archiæ poëtæ excellens ingenium, ab effectis tribus demonstrat, &, amplificat. eaq; effecta comprobat, suo ipsius testimonio. quòd, sæpè multos versus ex tempore eum fundere audierit. illud præterea argumentum illustrat figura Rhetorica, Apostrophe. item commoratione, siue, expolitione quadam, vt, magis excellentiam ingenij Archiæ, animis iudicum inculcet. quoties ego. I. effectum. nouo genere. non, enim, vsitatum erat in iudicio Romano, de studiis philosophiæ, &, poëticæ disserere. quoties reuocatum. 2. effectum. quæ verò. 3. effectum. hunc ego non diligam. Conclusio est quinti argumenti, exornata interrogatione habente vim affirmationis.

Atqui sic à summis hominibus, eruditißimisq; accepimus, cæterarum rerum studia, & doctrina, & præceptis, & arte constare: poëtam, natura ipsa valere, &, mentis viribus excitari, &, quasi diuino quo-

dam spiritu afflari. quare suo iure noster ille Ennius, Sanctos appellat poëtas. quòd, quasi deorum aliquo dono, atq;, munere commendati nobis esse videantur. Sit igitur, iudices, sanctum apud vos, humanissimos homines, hoc poëtæ nomen. quod, nulla vnquam barbaria violauit. Saxa, & solitudines voce respondent, bestiæ sæpe immanes cantu flectuntur, atq; consistunt: nos instituti rebus optimis non poëtarum voce moueamur?

Subiectione quadam, non tantùm ad præcedentem interrogationem, respondet: sed, etiam aliud argumentum, quo Archiam poëtam laudat, &, iudicibus commendat: ab adiuncta excellentia, &, præstantia artis poëticæ, adducit. Confert, enim, poëtas cum aliis artificibus. &, eos his longissimè anteponit argumento, à vi, &, dignitate causæ efficientis artis poëticæ, ducto: naturali nimirum impetu, &, spiritu quodam diuino, quo sunt afflati. quod argumentum rursus amplificat, &, firmius reddit testimoniis, cùm Aristotelis, summi philosophi, tùm Ennij præstantis poëtæ. poëtam natura valere &c. Qui poëma eruditum vult scribere, is, aliorum mores, sermones, affectionesq; vt referat, necesse est. &, suis exutus, alienos induat sensus. quemadmodum copiosè docet Aristoteles in poët. Deniq;, oportet etiam poëtam, in scribendo esse vigilantem, multaq; perquirere, &, indagare, quæ, ad imitationem exprimendam spectant. id nunquam satis commodè efficere poterit poëta, nisi sui planè immemor, aliorum, vt dixi, suscipiat mores, &, omnes affectiones habitumq; induat. hoc ipsum est, quasi furere. hoc est, extra seipsum esse, &, in alienis viuere sensibus, &, immorari perturbationibus. nec potest hoc quis efficere, nisi vel, à natura, vel, afflatu spiritus cuiusdam, summam mentis perspicaciam, &, vim excogitandi indagandiq;, &, aptitudinem habuerit. Hinc Plato in lib. de furore poëtico: poëtas, non vlla arte instrui, sed, afflatu Appollinis, &, Musarum impelli scripsit. & Ouid.

Est

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.
Sedibus æthereis, spiritus ille venit.

Item.

At, sacri vates, &, diuûm cura vocamur.
Sunt etiam, qui nos Numen habere putant.

Sic quoq; Homerus in Odyss. Iouem carmina dictare, scripsit. &. Aristoteles in poët. inquit: Quapropter, vel, ingeniosi viri, vel, furore perciti: poëtica est. atq; hinc est, quod idem Aristot. de Maratho Syracusano, testatum relinquit in problematis: eum, in scribendis versibus, mente ita ab alienari solitum, vt, non suo, sed, Dei alicuius ore videretur loqui. Sanè, vt idem in poët. vult: alius poëta in Comœdiis scribendis, non infeliciter operam suam ponit: alius, ad Tragœdiam scribendam planè videtur natus: alius, commodiùs Epicum tractat poëma. Sanctos. *Sanctum, illud dicitur, quod, ab iniuria hominum, publica aliqua sanctione vel, Dei: vel, magistratus munitum est, &, defensum. vt est, in l. 8. ff. tit. de rer. diuisione.* Sit igitur. *Concludit sextum argumentum per apostrophem ad iudices. qua eos hortatur, vt, ob præstantiam artis poëticæ nunc commemoratam: ipsum Archiam defendant. Ad hoc autem, vtitur aliquot argumentis: vno, à maiori, aliis duobus, à minorum collatione. Eorum primum, hoc est. Nulli vnquam barbari, siue, rudes: poëtam dehonestandum, aut, violandum esse censuerunt. multò, igitur, minus vos iudices, qui, homines estis humanißimi, hoc est, humanioribus literis imbuti: eum, vestris sententiis violetis.* Saxa, &, solitudines. *Secundum, &, tertium hîc in textu expreßè ponuntur.* Saxa. *s. aspera; vel, concaua, & multæ aliæ concauitates, vt, fornaces &c.* solitudines. *non tamen omnes promiscuè: sed, duntaxat, in quibus syluæ sunt.* respondent. *quod minus est. alludere, autem, videtur ad Orphea, poëtam Thracium. quem fingunt poëtæ, vt Ouid. Horat. & alij: leones, tygres, syluas, &, arbores suæ testudinis sono, demulsisse. Significare, autem, voluerunt veteres sapientes: Orphea, fuisse sapientem, &, eloquentem poëtam. qui, suo poëmate barbaros, &, homines feros permouerit, &, mansuetiores reddiderit. ita, effectum poëticæ, &, eloquentiæ, hoc figmento indicârunt. Et, quòd Cic. metaphoricè per saxa, solitudines, &, bestias, homines barbaros: quorum vita fuit solitaria, ingenium*

 durum,

durum, &, literis incultum, mores feri, &, beluini: intelligi velit, id satis indicat præcedentibus verbis, scilicet, quod nulla vnquam barbaria violauit. nos instituti. *q. d. multo magis nos poëtarum voce, moueamur, eosq; colamus.*

Homerum, Colophonij, ciuem esse dicunt suum: Chij, suum vendicant: Salaminij, repetunt: Smyrnæi verò, suum esse confirmant. Itaq; etiam delubrum eijus in oppido dedicauerunt. permulti alij, præterea, pugnant inter se atq; contendunt. Ergo illi, alienum, quia poëta fuit, post mortem etiam expetunt: nos hunc viuum, qui, &, voluntate & legibus noster est, repudiamus?

Aliud argumentum est, ab exemplis. sub quibus vis etiam est argumenti minoris. Multæ ciuitates Homerum alienum, etiam post mortem, honore affecerunt. quanto magis nos Archiam, & viuum & nostrum: in vrbe retinere debemus. Antecedens, distributione, siue, enumeratione quadam declaratur. delubrum. *hoc est, templum, in quo scriptum erat hoc Homeri Epitaphium.*

Continet hic tumulus vatem cognomine Homerum,
Qui, cecinit laudes Heroum, &, fortia gesta.

Permulti alij. *vt Athenienses, Rhodij, Argiui. Sed de patria eijus maximè dissensum esse, autor est Gel. lib. 3. cap. 11.* qui, & votate. *particulam,* noster, *in Apodosi positam, exponit ab adiuncto modo illustrato duabus causis efficientibus. ostendit, enim, quomodo fuerit ciuis Romanus, nimirum, suamet ipsius voluntate: qua ciuitatem desiderauit: &, legibus Syllani, &, Carbonis. vt, retrò comprobatum est.*

Præsertim cùm omne olim studium, atq;, omne ingenium contulerit Archias ad populi Rom. gloriam, laudemq; celebrandum. nam, & Cimbricas res adolescens attigit, &, ipsi illi C. Mario, qui,

durior

durior ad hæc studia videbatur, iucundus fuit. neque, enim, quisquam est tam auersus à Musis, qui, non mandari versibus æternum suorum laborum facile præconium patiatur. Themistoclem illum, summum Athenis virum, dixisse aiunt, cùm ex eo quæreretur, quod acroma, aut, cujus vocem libentissimè audiret: ejus, à quo sua virtus optimè prædicaretur. Itaq; ille Marius item, eximiè L. Plotium dilexit: cujus ingenio putabat, ea, quæ gesserat, posse celebrari. Mithridaticum, verò, bellum magnum, atq; difficilè: &, in multa varietate, terra, mariq;, versatum, totum ab hoc expressum est. qui libri non modo L. Lucullum, fortissimum, &, clarissimum, verumetiam populi Romani nomen illustrant. Populus, enim, Rom. aperuit, Lucullo imperante, Pontum, &, regiis quondam opibus, &, ipsa natura regionis vallatum: populi Romani exercitus, eodem duce, non maxima manu innumerabiles Armeniorum copias fudit: populi Rom. laus est, vrbem amicissimam Cyzicenorum, ejusdem consilio, ex omni impetu regio, ac, totius belli ore, ac, faucibus ereptam esse, atq;, conseruatam. nostra semper feretur, &, prædicabitur, L. Lucullo dimicante, cum interfectis ducibus depressa hostium classis, &, incredibilis apud Tenedum pugna illa naualis: nostra

sunt

ſunt trophæa, noſtra monumenta, noſtri triumphi. Quare, quorum ingeniis hæc feruntur, ab his populi Rom. fama celebratur.

Subiungit deinceps aliam rationem, ab effectis, hoc eſt, geſtis, &, meritis Archiæ: Archias eſt, benè meritus de ciuitate Romana, hoc eſt, celebrauit laudes populi Romani. Igitur dignus eſt, qui, in ciuitate retineatur. Antecedens probat Orator diſtributione. Primò, enim, dicit, quòd ſcripſit Archias virtutes Romanorum. qui, duce Mario, contra Cimbros feliciter pugnauerunt. Hos, enim, eo ſextum conſule cum Catulo, in Gallia apud aquas Sextias, expugnauerunt. Hoc, rurſus amplificat ab alio effectu, quòd, hac ratione Marium, alioquin non ſatis æquum literis, ſibi valdè conciliauerit, &, ſtudiis æquiorem reddiderit. id iterum probat argumentis cum à genere: quòd, quilibet cupiat à Muſis celebrari: tum à pari: quòd, Themiſtocles delectatus ſit præconio ſuarum laudum. Tertiò, itidem à pari: quòd, idem Marius à Plotio celebrari voluerit. qui durior. *vt, ex ſuametipſius, de ſeipſo confeſſione manifeſtùm euadit: quæ, eſt apud Salluſtium in bello Iugurthino. non ſunt, inquit Marius, compoſita mea verba, parui id facio: ipſa ſe virtus ſatis oſtendit. illis artificio opus eſt, vt, turpia facta oratione tegant. neq; literas græcas didici. parùm placebat eas diſcere, quæ, ad virtutem doctoribus nihil profuerant.* Mithridaticum. *Secundum meritum, ſiue, effectum Archiæ eſt, quòd, deſcripſit, &, celebrauit bellum Mithridaticum illud magnum, quod durauit* 40. *annos. hoc rurſus amplificat ab alio effectu generali inde ſecuto: quòd, ea celebratione, etiam tota reſp. Rom. ſimul ſit illuſtrata. id rurſus probat à cauſa impulſiua: quòd, ciuitas Romana fuerit, præcipua cauſa illius victoriæ in bello Mithridatico. Porrò, de hoc bello vid. apud Flor. lib.* 3. *cap.* 1. *&* 5. Terra mariq;. *Illuſtrat tertium adiunctum, quod fuit varietatis, à ſubiectis. quòd, bellum Mithridaticum, varium fuerit. hoc eſt, variis locis, cùm terra, tùm etiam mari, geſtum.* Armeniorum. *Tigranis, generi Mithridatis, &, regis Armeniorum. deuicto, enim, à Lucullo Mithridate: fuga ſe abripuit ad Tigranum ſocerum, inſequente eum Lucullo. Tigranes, verò, coactæ maximæ hominum multitudini confidens, &, illius paruum exercitum deſpiciens:*

ciens:

tiens: dixit eos, si legati venirent, satis multos quidem: si, verò, pugnaturi, paucos admodum esse. Conserta, igitur, cum hoste manu, cecidit Tigranes. vide Plut. in vita Luculli. belli ore, ac faucibus. hoc est, ex præsentissimo periculo, &, vitæ discrimine, cui erant expositi. metaph. à feris. nostra semper. Commoratur in amplificanda victoria Luculli, inculcando effectum eius proximè commemoratum: quòd, propter hanc victoriam, immortalem gloriam sit consecutus populus Romanus. &, hanc amplificationem rursus ornamentis Rhetoricis, veluti anaphora, ibi, quarum quorum. & Epiphonemate, illustrat. Omnia, autem, hæc fiunt à Cicerone ideò, vt iudices, &, auditores diutius detineantur in hac re. vtq; meritorum Archiæ cogitatione, moueantur ad fauorem quendam erga Archiam. trophæa. trophæum dicitur, monumentum à victore erectum eo loco, vbi hostes, vel, in fugam coniecit, vel, deuicit. Danicè. Seieruindings tegen / Raars / eller støtter / som ere opreiste paa den sted / som nogen slactning er staen / i Krig / oc Seier er falden: enten aff træ / steen eller / anden materie. Quare quorum. Conclusio est præcedentis subiectionis, &, eorum argumentorum, quæ, ad eam pertinebant. ingeniis. pro, scriptis, quæ, fiunt ex ingenio. meton. sub.

Carus fuit Aphricano superiori noster Ennius. Itaque etiam in sepulchro Scipionum putatur is esse constitutus. &, marmoratis laudibus certè non solum ipsi, qui laudantur, sed etiam populi Romani nomen ornatur. In cœlum huiius proauus Cato tollitur. magnus honos populi Romani rebus adiungitur. omnes, deniq;, illi Maximi, Marcelli, Fuluij, non sine communi omnium nostrûm laude decorantur. Ergo illum, qui hæc fecerat, Rudium hominem maiores nostri in ciuitate receperunt: nos hunc Heracliensem, multis ciuitatibus expetitum, in hac, autem, legibus constitutum, de nostra ci-

uitate eiiciemus? Nam, si quis minorem gloriæ, fructum putat ex Græcis versibus percipi, quàm ex Latinis, vehementer errat. propterea, quòd, Græca leguntur in omnibus ferè gentibus. Latina, suis finibus, exiguis sanè, continentur. Quare si res hæ, quas gessimus, orbis terræ regionibus definiuntur: cupere debemus, quò minus manuum nostrarum tela peruenerint, eòdem gloriam, famamq́ penetrare.

Persistit in instituto suo. &, per similium, &, parium aliquot exemplorum, cum poëtarum, quibus non tam ius ciuitatis concessum, quàm alius quispiam magnus honos habitus est: tum eorum, qui, poëtas coluerunt, &, intimè amauerunt: vt, populus Romanus, imperatores domestici, &, externi: per talium, inquam, exemplorum inductionem probare, ac iudicibus persuadere conatur, Archiam esse commodis ciuium Rom. &, aliis beneficiis afficiendum. Primùm, autem, exemplum domesticum, tale esse potest. Aphricanus maior, vir præstantissimus, honore affecit Ennium, propter artem poëticam. Ergo & nos Archiam, propter eandem artem, magnifacere debemus. Similium, enim, similis est ratio. Antecedens amplificat. 1. à consequentibus effectis. Aphricanum, enim, adeò amasse Ennium ait: vt, ipsum voluerit esse participem sepulcri sui, &, totius familiæ Scipionum: &, marmoratarum laudum. Secundò, amplificat ab alio effectu. quòd, hæ marmoratæ laudes, etiam populo Romano, Catoni: Maximis item, Marcellis, &, Fuluiis laudem pepererint. Ennius. *scilicet poëta, qui scripsit Annales, &, historiam belli Punici secundi, versibus Hexametris. quæ, tamen non extant. sed excepti ex illis versus aliquot apud Macrobium leguntur lib. 6. Saturnal. cap. 1. vbi, quomodo cum Virgílij congruant versibus, ostendit. Constat, enim, Virgilium, in lectione Ennij deprehensum, ac, quid ageret interrogatum, respondisse: aurum se, ex Ennij stercore colligere.* Marmoratis. *met. ad. pro, sub. pro, scriptis titulis, &, Epitaphiis, cippis incisis. quibus ab aspicientibus lectis, &, intellectis, laudantur præclari viri:*

viri: vt Scipio, Cato Censorius, eijus proauus, item, Ennius. deco-rantur. *scilicet, isto beneficio Scipionis, præstito Ennio poëtæ.* Ergo illum. *Tertiò, illationem, siue, conclusionem, interrogatione exornatam, infert. qua præcedentia ad Archiam transfert. in qua ipsa conclusione amplificatio additur à minori, sic. Ennius Rudiæ, ciuitate Calabriæ, natus: quæ, nullo societatis fœdere cum Romanis iuncta est: ob res Romanas, &, laudes Romanorum versibus comprehensas, in ciuitatem receptus, &, amatus est. multò, igitur, magis Archias, Heracleæ, nostræ ciuitati fœderatæ, ascriptus: &, in hac quoq; nostra, legibus Syllanis, &, Carbonis ciuis confirmatus: amandus, beneficiis ornandus, &, in ciuitate retinendus est.* nam si. *Quartò, eam rursus amplificat prolepsi. Sic, enim, contra obiicere potuit aduersarius, argumento à minori. Qui lingua Latina res Romanorum celebrauit, maijorem gloriæ fructum in populum sparsit: quàm, qui, lingua Græca. Sed Ennius, lingua Latina, Romanos laudauit. Is, igitur, maiorem in populum sparsit gloriam, quàm Archias. &, per consequens, etiam magis dignus ciuitate. Ad hanc respondet, negando attributum antecedentis propositionis, &, illud ad Græcam linguam transferendo, argumento à genere, sic. Gloria rerum gestarum, scripta ea lingua, quæ ab omnibus gentibus legitur, multò maiior est, &, ad plures penetrat deuoluiturq;, quàm, quæ à suis ferè tantum hominibus, hoc est, Italis, legitur, &, vsurpatur. At, Græca lingua in omnibus ferè gentibus legitur, qua Archias etiam in scribendo vsus est. Igitur Gloria rerum gestarum scripta ea lingua, quæ in omnibus ferè gentibus legitur: multo maiior in populum immittitur, quàm, scripta lingua Latina.* Quare si. *Conclusio est primi exempli, &, potißimùm huiius proximi argumenti, á genere petiti: exornata Apostrophe. quæ habet adhortationem ad prætorem, &, iudices, vt poëtas Græcos, &, Archiæ labores Græcos, in honore etiam habeant.* si. *pro, etsi.* Orbis terræ regionibus. *hoc est, licet imperium, &, virtus nostra non poßit exerceri, &, extendi per vniuersam terram: sed intra fines nostros sit quasi conclusa, &, constricta.* tela. *pro, arma siue, virtus nostra bellica. per meton.* quo minus. *hoc est, quò pugnando progredi non poterimus.* Gloriam. *scilicet, de rebus bellicis á nobis gestis.* Penetrare. *pro, per scriptores spargi, propagari. Eodem modo locutus*

 est

est Catullus: in extremos penetrare Indos. Cicero, verò, penetrare ad Deos, in domum, vrbem dicit. apud Plaut. sic est: neq; vxorem habui, neq; habeo, neq; huc vnquam, postquam sum natus, intra portam penetraui pedem. nam si ego intra ædes huius, vnquam vbi habitat, penetraui pedem, omnium hominum exopto, vt, fiam miserorum miserrimus. Penetraui, igitur, verbo, pro ingressus sum, vtitur.

Quod, cùm ipsis populis, de quorum rebus scribitur, hæc ampla sunt: tum iis certè, qui, de vita, gloriæ causa, dimicant: hoc maximum, &, periculorum incitamentum est, &, laborum.

Occasione sumpta ex conclusione proximi argumenti, quod fuit à genere, inserit hic obiter in exemplis adhuc aliam amplificationem, qua effectum, &, vtilitatem scriptorum poëtarum commendat ab alio nobili effectu: quòd, per scripta poëtarum, exteræ, &, peregrinæ gentes, ad quas ea perueniunt, ad virtutis actiones incitentur.

Quam multos scriptores rerum suarum Magnus ille Alexander secum habuisse dicitur? atq; is tamen cum in Sigæo ad Achillis tumulum adstitisset, ô fortunate, inquit, adolescens: qui tuæ virtutis Homerum præconem inueneris. & verè. nam nisi illi ars exstitisset illa: idem tumulus, qui, corpus eius contexerat, nomen etiam obruisset.

Alterum exemplum simile, externum est, siue, peregrinum, & Alexandri magni. qui, cum poëtas magno honore affecerit: sequitur, quòd, alij principes, &, in primis iudices Romani, similiter Archiam poëtam, magnifacere debeant. Antecedens, scilicet, quòd Alexander, poëtas magno loco habuerit: probat, primò ab adiuncto, alio adiuncto illustrato, &, amplificato. quòd Alexander secum habuit poëtas, &, quidem multos. vnde etiam colligitur, quòd, poëtas amauerit. 2. probat ab alio effectu Alexandri, illustrato à subiecto loco, &, adiuncta corporis positione. quia Alexander in Sigæo, promontorio Troiæ, ad

sepul-

sepulcrum Achillis stans, prædicauit Achillem beatum propter Homerum. ex quo colligitur, quòd, poëtas magnifecerit. Apud Plutarchum in vita Alexandri scribitur: quòd, hic, cum in Ilium peruenisset, peracto sacrificio, Mineruæ, & aliis semideis parentauerit. Deinde, ad Achillis statuam cum sociis vnguento delibutus, nudusq; de more circumcurrens, eam coronauit. &, eum felicem appellauit, quòd, eidem viuo, tam fidum amicum (Patroclum) mortuò verò, tam nobilem præconem suæ virtutis habere contigisset. ad tumulum. *Illustratio prædicationis Alexandri, ab occasione, siue, causa efficiente, quæ suggessit ei istam cogitationem in verba protusam.* & verè. *Comprobat prædicationem Alexandri à iudicij sui testimonio.*

Quid noster hic Magnus? qui cum virtute fortunam adæquauit? nonne Theophanem Mitilynæum, scriptorem rerum suarum, in concione militum ciuitate donauit? & nostri illi fortes viri, sed rustici, ac, milites dulcedine quadam gloriæ commoti, quasi participes eiiusdem laudis, magno illud clamore approbauerunt? Itaq;, credo, si ciuis Romanus Archias legibus non esset, vt ab aliquo Imperatore ciuitate donaretur, perficere non potuit?

Tertium exemplum est, domesticum, & Pompeij Magni. à quo, cùm, vt inquit Orator: poëta quidam Græcus Mitylenæus, rerum ipsius scriptione, ciuitatem impetrauit: Igitur & Archias ab aliquo imperatore Romano, vel gratia, vel simili merito, si non esset ciuis Romanus legibus Syllani, &, Carbonis: ius ciuitatis acquirere potuisset. Hæc complexio est, ibi, Itaq; credo. *& exornatur ironia, &, interrogatione, quæ vim habet affirmationis.* & nostri. *Comprobatio facti Pompeij, quod in Antecedente est: à testimonio trium ordinum hominum, nimirum, fortium Imperatorum, rusticorum, &, militum Pompeij: illustrato ab adiuncto eorum clamore, in quo πάθος, est. &, hoc adiunctum rursus amplificatur à causa efficiente impulsiua, gloriæ istius dulcedine, præstitæ Theophani, ab eorum imperatore.*

Sylla, cùm Hiſpanos, &, Gallos donaret: credo hunc petentem repudiaſſet. quem nos in concione vidimus, cùm ei libellum malus poëta de populo ſubieciſſet: quód epigramma in eum feciſſet tantummodo alternis verſibus longiuſculis: ſtatim ex iis rebus, quas tunc vendebat, iubere ei præmium tribui ſub ea conditione, ne quid poſtea ſcriberet. qui ſedulitatem mali poëtæ duxerit tamen aliquo præmio dignam, huiius ingenium, &, virtutem in ſcribendo, &, copiam non expetiſſet?

Quartum exemplum domeſticum quoq; eſt, & Syllæ. & tractatur tum à pari, ſic: Sylla Hiſpanos, &, Gallos ciuitate donauit. igitur & hunc poêtam præſtantem impertitus fuiſſet. tum à minori, in hunc modum: Sylla præmio affecit malum poëtam. quidni, igitur, Archiam bonum imò excellentem poëtam, honore affeciſſet. de populo. *hoc eſt, vulgaris.* alternis verſibus. *ſcilicet, quales ſunt elegiaci. &, in Odis Horatianis multi inueniuntur.* ex his rebus. *hoc eſt poſſeſſionibus ciuium Romanorum, quas, deuicto Mario, &, iis iniuſtè proſcriptis, pro ſuis, vendebat. vt, Cicer. teſtatur lib. 2. offic. cum ait. Lucius Sylla, auſus eſt dicere, haſta poſita, cum bona in foro venderet, &, bonorum virorum, &, locupletum, &, certè ciuium: prædam ſe ſuam vendere. in quam tyrannidis cogitationem ex eo fortè incidit, quòd, ſuſpicaretur eos fuiſſe, partium Marianarum.*

Quid? à Q. Metello, Pio familiariſsimo ſuo, qui ciuitate multos donauit, neq; per ſe, neq; per Lucullos impetrauiſſet? qui præſertim vſq; eò de ſuis rebus ſcribi cuperet, vt, etiam Cordubæ natis poëtis, pingue quiddam ſonantibus, atq; peregrinum, tamen aureis ſuas dederet.

Quin-

Quintum exemplum eiiusdem generis cum superiori est, à persona Metelli. Hic, inquit Orator, qui, ciuitatem multis aliis impertitus est, etiam fortè non vsq; adeò magna familiaritate sibi iunctis: multò faciliùs Archiæ, si petiisset, ius ciuitatis donasset. vnde, vult dicere, sequitur indignum esse vos, iudices, eum reiicere velle. Consequens propositionis verisimile reddit, &, probat ab adiunctis, nimirum: quòd, Archias fuit familiarißimus Metello, deinde quòd, Metellus fuit cupidißimus ad audiendum res suas. &, hoc ostendit à minori, sic: Metellus, tam vehementer cupiebat res suas scribi, vt, etiam Cordubæ, oppido Hispaniæ Bœticæ, natos poëtos, pingue, hoc est, crassum, indoctum, vel, peregrinum aliquid loquentes, &, scribentes libenter audiret. igitur multò magis Archiæ aures suas dederet, &, ex eiius excellentißimo ingenio, suas res scriptas audiret.

Neq; enim est hoc dissimulandum, quod obscurari non potest: sed præ nobis ferendum: trahimur omnes laudis studio: &, optimus quisq; maximè gloriâ ducitur. ipsi illi philosophi, etiam in illis libellis, quos de contemnenda gloria scribunt, nomen suum inscribunt. &, in eo ipso, in quo prædicationem nobilitatemq; despiciunt, prædicari de se, ac nominari volunt. Decius, quidem, Brutus, summus ille vir, &, Imperator, Accij, amicißimi sui, carminibus, templorum, ac, monumentorum aditus exornauit suorum. Iam verò ille, qui, cum Ætolis, Ennio comite, bellauit, Fuluius: non dubitauit Martis manubias Musis consecrare.

Postremum argumentum est, quo vtitur ad probandam alteram propositionis partem: sumptum est ab effectu ad causam. Gloria immortalis à nobis omnibus quæritur, &, appetitur. Poëtæ excellentes, suis scriptis pariunt nobis immortalem gloriam. ergo poëtæ sunt magnifaciendi. maiiorem propositionem, Cicero in textu expressè ponit in loco

commu-

communi. ipsi illi philosophi. *Declarat copiosè hunc locum communem, siue, generalem sententiam, argumento distributionis. Multa, enim, exempla, veluti philosophorum, qui modestiæ exemplo aliis prælucere voluerunt: item Decij, Bruti, Fuluij: &, suum deniq; proprium commemorat. ex quibus omnibus philosophi, etsi de contemnenda gloria scripserunt, nihilominus se gloriæ cupidos esse ostenderunt eo, quòd, nomen suum, quo ad extremos etiam Indos penetrarent: libris suis inscribi curauerunt. Sic quoq; Decius Brutus, consul Romanus, &, imperator: templorum, &, monumentorum suorum vestibulis, carmina appendi iussit, scripta ab Accio poëta, &, complectentia expugnationem Lusitaniæ, vsq; ad Oceanum per Brutum factam: & alia, quæ strenuè, &, piè gessit. Ad eundem modum, &, M. Fuluius nobilior, consul. qui, comite Ennio in Ætoliam profectus, postquam rem ibi feliciter gessisset, Martis manubias non dubitauit consecrare Musis. ex quibus omnibus veluti inductione, generalem sententiam colligit, quòd, quandoquidem eiiusmodi virtutis, &, modestiæ lumina, ita fuerint gloriæ cupida: sequitur, cæteros omnes eijus multo audiores esse.* Martis manubias. *hoc est, prædam hostibus captam. quæ, sic dicta est: quòd, manu capiatur. quanquam apud Gellium lib. 13. cap. 23. Fauorinus philosophus paulò aliter disputet. istam, autem, prædam Martis, siue, belli, vel in bello captam, per Meton. causæ: illam inquam, Musis consecrauit, hoc est, Fuluius, cum deuicisset Ætolos: ex pecunia prædatitia, Romæ, templum struxit Herculis Musarum.*

Quare, in qua vrbe Imperatores propè armati, poëtarum nomen, &, Musarum delubra coluerunt: in ea non debent togati iudices à Musarum honore, &, à poëtarum salute abhorrere.

Per argumentum parium, præcedentia exempla amplificat, &, ad iudices accommodat, ita arguendo: Viri præstantes militari fortitudine, coluerunt poësin. ergo etiam vos, iudices, togata fortitudine præditi, poëticen colere, &, Archiam à falsa Gracchi suspicione, absoluere, &, apud vos retinere debetis.

Atq; vt id libentiùs faciatis iam me vobis, iudices

dices, indicabo: &, de meo quodam amore gloriæ, nimis acri fortasse, veruntamen honesto, vobis confitebor. Nam, quas res nos in consulatu nostro vobiscum simul pro salute hujus vrbis, atq; imperij, &, pro vita ciuium proq; vniuersa repub. gessimus: attigit hic versibus, atq; inchoauit. quibus auditis, quòd mihi magna res, &, iucunda visa est: hunc ad perficiendum hortatus sum. nullam, enim, virtus aliam mercedem laborum, periculorumq; desiderat, præter hanc laudis, &, gloriæ. qua, quidem, detracta, iudices, quid est quod in hoc tam exiguo vitæ curriculo, &, tam breui, tantis nos in laboribus exerceamus? certè si nihil animus præsentiret in posterum, &, si quibus regionibus vitæ spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas: nec tantis se laboribus frangeret, neq; tot curis, vigiliisq; angeretur, nec totiens de vita ipsa dimicaret. nunc insidet quædam in optimo quoq; virtus, quæ noctes, &, dies animum gloriæ stimulis concitat, atq; admonet: non cum vitæ tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri: sed, cum omni posteritate adæquandam. An, verò, tam parui animi videamur esse omnes, qui in repub. atque, in his vitæ periculis laboribusq; versamur: vt, cùm vsq; ad extremum spatium, nullum tranquillum, atq;, ociosum spiritum duxerimus: nobiscum simul,

moritura omnia arbitremur? An, cùm statuas, &, imagines, non animorum simulachra, sed, corporum: studiosè multi homines reliquerunt: consiliorum relinquere, ac, virtutum nostrarum effigiem nónne multò malle debemus, à summis ingeniis expressam, &, politam. ego, verò, omnia, quæ gerebam, iam tum in gerendo spargere me, ac, disseminare arbitrabar in orbis terræ memoriam sempiternam.

Suum proprium exemplum iam adducit. &, commemorat, quanto is ardore laudis flagret. Nam, quas res. *suam cupiditatem gloriæ fusiùs exponit ab effectu. Dicit, enim, Orator, quòd postquam audiuisset Archiam accinctum fuisse ad scribendum res suas, in consulatu gestas, &, in primis repreßionem Catilinariam: quòd, inquam, eum hortatus sit ad opus perficiendum. &, huiius rei rationem annectit repetitione præcedentis generalis sententiæ de studio gloriæ omnibus innato. quam, & finem duntaxat omnium suorum laborum, &, periculorum pro repub. habitorum desiderat: &, beneficio versuum Archiæ, immortalem fore expetit. Illustratur, autem, hic finis ornamentis Rhetoricis, apostrophe, &, interrogatione. &, amplificatur confirmaturq; à contrariorum effectuum oppositione, & comparatione. quæ hoc syllogismo connexo concluduntur, sic:* Nisi spes esset ob *virtutem, laudis, & gloriæ immortalis, nullus nostrûm, iudices, foret, qui, se tot laboribus, & periculis exponeret. Sed, nunc in cuiiuslibet nostrûm animo insidet talis spes. Igitur tot laboribus, &, periculis nos obiicimus. Propositio inchoata hîc,* qua quidem detracta: *terminatur ibi,* nec toties de vita dimicaret. *Assumptio, quæ, ibi est,* nunc insidet: *per Isodynomian quadrupliciter variatur. quare, & hic locus, propter copiam orationis, studiosis politioris literaturæ diligenter notandus, &, imitandus est. primus modus, ibi est,* qua detracta. *scilicet virtuti. 2. ibi,* certè si nihil animus præsentiret. *hoc est, si animus, nullam speraret rerum suarum immortalitatem,*

tem. vt, quidèm sperat. 3. *ibi*, si quibus regionibus. *pro, si animus statueret se suamq; virtutem cum corpore desituram, &, hac ratione mortalem futuram. vt, non statuit.* 4. *ibi*, nunc insidet. *pro, optimus quisq; hoc persuasum habet, non cum ipso corpore, nomen nostrum interiturum. &, hic modus, iterum per suum contrarium, illustratur, & variatur, ibi*, sed cum omni posteritate adæquandam. *Complexio, quæ ibi incipit* quid est quod in tam. *postea repetitur, & aliquoties variatur etiam per Isodynomian. Primus modus ibi est*, nec tantis se laborib. frang. 2. ibi, neq; tot curis. 3. neq; toties de vita. An, verò, tam parui. *Vrget assumptionem interrogatione, habente vim negationis: &, communicatione, qua ad iudicum testimonium appellat. quasi diceret. an non indignum, iudices, nobis omnibus est, statuere omnia nobiscum interitura. vult dicere: maximè indignum est tantis viris. qui, potiùs in hac vita eam ob causam tot labores suscipimus, vt, post mortem nostram, beneficio literarum, &, præcipuè artis poëticæ: perpetuò laudemur, &, beati iudicemur. Atq;, ita est elegans sententia Ethica, de fine philosophico actionum honestarum.* An, cum statuas. *Pergit in exaggeranda, &, illustranda assumptione, à minorum collatione. quæ, in exemplo latet. Multi præstantes viri, statuas, & imagines suorum corporum post mortem reliquerunt, in perpetuam sui memoriam. multò, igitur, magis debemus animorum, hoc est, actionum nostrarum honestarum, imaginem & picturam, doctorum hominum, &, præsertim poëtarum excellentium, qualis Archias est, scriptis relinquere. cum animi dotes sint, longè præstantiores, corporis.* ego verò. *Apodosin illustrat à suo exemplo. quod antea vsurpatum, hîc repetit, vt ostendat, nos homines vehementer de gloria solicitos esse.*

Hæc, verò, siue à meo sensu post mortem abfutura sunt: siue, vt sapientißimi homines putauerunt, ad aliquam animi mei partem pertinebunt: nunc, quidem certè, cogitatione speq; delector.

Conclusio est argumentorum, quæ fuêre pro statuenda gloria, post hanc vitam, sempiterna. de quo, etsi hîc dubitare quidem videatur: Orator nihilominus mox istam dubitationem corrigit, verè statuendo animam,

mam, solutam his corporis compagibus, non tam omnis mortalitatis expertem, quàm, virtutis suæ gloriam, omni interitu maiiorem, futuram fore. &, hoc confirmat testimonio generali sapientissimorum philosophorum idem sentientium. Puto, autem, eum intelligere magnæ Græciæ sapientes. & inprimis, Socratem. qui, vt est apud Ciceronem de Amicitia: animos hominum diuinos esse, iisq́, cum è corpore excessissent, reditum in cœlum patere, optimoq́ & iustissimo, expeditissimum semper dicebat. &, apud Xenophontem, moriens Cyrus maijor, hanc concionem spei immortalitatis, &, consolationis plenissimam, habuit: Nolite arbitrari, ô mihi carissimi filij: me, cum à vobis discessero, nusquam, aut, nullum fore. Nec, enim, dum eram vobiscum, animum meum videbatis: sed eum esse in hoc corpore, ex his rebus, quas gerebam, intelligebatis. Eundem, igitur, esse creditote, etiamsi nullum videbitis.

Quare conseruate, iudices, hominem, pudore eo, quem amicorum studiis videtis comprobari: tum dignitate, tum venustate: ingenio, autem, tanto, quanto id conuenit existimari, quòd, summorum hominum ingeniis expetitum esse videatis: causa, verò, eiiusmodi, quæ beneficio legis, autoritate municipij, testimonio Luculli, tabulis Metelli comprobetur. Quæ cùm ita sint: Petimus à vobis, iudices, si qua non modo humana, verùmetiam diuina in tantis negotiis commendatio debet esse; vt eum, qui vos, qui vestros imperatores, qui populi Rom. res gestas semper ornauit: qui etiam his recentibus nostris, vestrisq́ domesticis periculis æternum se testimonium laudum daturum se esse profitetur: isq́ est eo numero, qui, semper apud omnes, sancti sunt habiti, atq́ dicti: sic in vestram accipiatis fidem, vt, humanitate vestra leua-

tus potiùs, quàm, acerbitate violatus esse videatur. Quæ, de causa pro mea consuetudine, breuiter, simpliciterq; dixi, iudices, ea confido probata esse omnibus: quæ, non fori, neq;, iudiciali consuetudine, &, de hominis ingenio, &, communiter de ipsius studio locutus sum; ea, iudices, à vobis spero esse in bonam partem accepta: ab eo, qui, iudicium exercet, certè scio.

Hactenus ergo, Confirmatio, &, Refutatio fuit. restat nunc vltima pars Orationis, Epilogus siue peroratio. quæ, cum nihil aliud sit, quàm, repetitio propositionis, &, conclusio: in qua breuibus omnia, vel, certè præcipua argumenta repetuntur, &, affectus vehementiores mouentur, vel, ad clementiam, &, defensionem: vel, ad supplicium, &, vindictam: propterea Orator hîc quoq; non modo propositionem repetit, &, concludit: sed, breuiter etiam præcipua argumenta iudicibus in memoriam reuocat: tam, quæ erant commendationis personæ, quam, causæ, & meritorum Archiæ. His annectit petitionem pro Archia, vt, iudices ob commemorata argumenta, eum humanitate, &, ciuitate sua dignentur. Tum subiungit generalem quandam recapitulationem, siue, repetitionem rerum tractatarum: quarum prima fuit, de causa, siue, iure ciuitatis Archiæ. altera, de iis, quæ, ad causam per se tenuem illustrandam, &, amplificandam addidit: nimirum de humanitatis, &, literarum studiis. quibus positis, quid de vtraq; re sibi apud iudices persuadeat, testatò indicat. Pudore eo. *Prima pars perorationis est. in qua duo priora argumentorum genera Orator repetit. Primi initium hîc est: alterius ibi,* Causa verò, Quæ cum ita sint. *Altera pars perorationis, Petitio. in qua parte indicat, tertium argumentorum genus, quod, fuit effectorum siue, meritorum Archiæ.* Quæ, de causa. *Tertia pars perorationis.*

Atq;, hoc sit dictum de Analysi, Generali, &, Speciali: proposita studiosæ iuuentuti, in Orationem Ciceronis pro Archia poëta. quam à nobis 27. April. incoatam, 31. siue, vltimo, Maij, An. vt supra, auxilio diuino freti, feliciter absoluimus.

Analysis Didagmatum

PHILOSOPHICA.

I.

Omnes artes, quæ, ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, &, quasi cognatione quadam inter se continentur.

2

Omnia in tenebris iacerent, nisi literarum lumen accenderet.

3.

Literarum monumenta efficiunt, vt, quò minus viri præstantes peruenire possunt, eòdem gloria, &, fama eorum penetret.

4.

Cum, ad naturam eximiam, atq;, illustrem accesserit ratio quædam conformatioq; doctrinæ, tum illud nescio, quid præclarum ac singulare solet existere.

POETICA.

I.

Studia poëtica suppeditant, refocillationem animi, variis curis, &, angoribus defatigati.

2.

Studia poëtica augent dicendi facultatem.

3.

Hæc quoq; studia docent, nihil esse in vita magnopere expetendum, nisi laudem, & honestatem. in ea, autem persequenda: omnes cruciatus corporis, omnia pericula mortis, atq;, exilij, parui esse ducenda.

4. Cæte-

4.

Cæteræ artes, neq; temporum ſunt, neq; ætatum omnium neq; locorum: hæc ſtudia adoleſcentiam alunt, ſenectutem oblectant, ſecundas res ornant, aduerſis perfugium & ſolatium præbent: delectant domi, non impediunt foris: pernoctant nobiſcum, peregrinantur, ruſticantur.

5.

Cæterarum artium ſtudia, & doctrina, & præceptis, & arte conſtant: Poëta, natura valet, &, mentis viribus excitatur: &, quaſi diuino quodam ſpiritu, afflatur.

PHYSICA.

I.

Corporis artificioſa, &, venuſta agilitas, mirum in modum animos hominum ſui amore concitat: Sed, multò magis animi motus, &, celeritas ingeniorum.

2.

Sæpiùs ad laudem, atq;, virtutem natura ſine doctrina, quàm, ſine natura, doctrina valuit.

ETHICA, SIVE, MORALIA.

I.

In Exordio orationis, obſeruandum, & imitandum ſtudioſis eſt, exemplum diligentiæ Ciceronis. qui confitetur ſe omni ætate deditiſſimum fuiſſe ſtudiis humanitatis. vnde ſtudioſos admonitos vult: continua-

tinuata ſtudia, prodeſſe: diſcontinuata, nocere.

2.

Decet diſcipulum, gratam memoriam beneficiorum, à præceptore acceptorum, perpetuò recolere. &, eam, vbi vſus erit, reipſa declarare.

3.

Præceptores boni, &, docti, duces ſunt diſciplinæ, &, vitæ honeſtè tranſigendæ. vnde Alexander dicebat, ſe Ariſtoteli præceptori non minus debere, quàm patri. quòd, à patre viuendi: à præceptore, benè viuendi initium accepiſſet.

4.

Honeſta excuſatio in vſu rei inuſitatæ, laudabilis.

5.

Fama virtutis præſtantis, conciliat notitiam, &, gratiam multorum, &, præſertim magnorum hominum.

6.

Eſt ridiculum ad ea, quæ habemus, nihil dicere, quærere, quæ habere non poſſumus: &, de hominum memoria tacere, literarum memoriam flagitare.

7.

Honeſtum eſt, ſtudiis literarum deditum eſſe, &, ex iis deformatos adoleſcentiæ fructus, oſtendere.

8.

Pudor eos maneat, qui, ſe literis ita abdiderunt, vt, nihil poßint ex his, neq; ad communem

affer-

afferre fructum, neque in aspectum lucemq; proferre.

9.

Quatuor sunt causæ, quæ impediunt, &, corrumpunt studia literarum, quo minus felicem, &, optatum finem consequantur.

1. *Priuatum commodum. huius, enim spe, multi abiiciunt studia literarum, &, se ad quæstuosiores artes conferunt: existimantes se plus ex his, quàm illis, lucri capere posse.*

2. *Ocium turpe. nam, vt ait Sophocles,* τίκτει γὰρ οὐδὲν ἐσθλὸν εἰκαῖα σχολή, θεὸς δὲ τοῖς ἀργοῦσιν οὐ παρίσταται. *hoc est, nihil parit boni ocium inane, Deusq; ociosis non adest. &, Lucanus: Variam semper dant ocia mentem.*

3. *Est, voluptas illicita. de qua sic Claudianus:*

Quippe, nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola noces, animis illapsa voluptas.

Et, Cicero de senect. diuinus Plato, escam malorum, voluptatem appellat, quòd, ea videlicet homines capiantur, vt hamo, pisces.

4. *Somnus immodicus, & intempestiuus. turpe, enim est, vt inquit Silius lib. 3. totam somno consumere noctem. & Plaut. in Mostel. non bonus est somnus, de prandio. hic namq;, multorum morborum causa est, &, parens. id quod inter documenta, ni fallor, de conseruanda valetudine ex schola Salernitana pro-*

dita; &, ad Anglorum regem perſcripta: & hi verſus teſtantur.

Febris, pigrities, capitis dolor, atq;, Catarrhus,
Hæc tibi proueniunt, ex ſomno meridiano.

Quare Ageſilaus, ſomno ſe vti dicebat, non vt domino, ſed vt rebus agendis ſeruienti. οὐ δεσπότῃ, ἀλλ', ἀρχομένῳ ὑπὸ τῶν πράξεων. Plutarch.

10.

Oportet homines de populo, dona eruditionis, &, virtutis excellentia in aliis ſuſpicere, &, admirari. quæ, neq; attingere, neq; ſenſu vllo guſtare potuerunt.

11.

Nemo, tam auerſus à Muſis eſt, qui, non mandari literis æternum ſuorum laborum præconium facilè patiatur.

12.

Hoc non eſt diſſimulandum, quod, obſcurari non poteſt, ſed, pro nobis ferendum: trahimur omnes ſtudio laudis: &, optimus quisq; maximè gloriâ ducitur.

13.

Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumq; deſiderat, præter hanc laudis, &, gloriæ.

14.

Inſidet quædam in optimo quoq; virtus, quæ, noctes ac dies, animum gloriæ ſtimulis concitat.

15.

Inſita virtutis perſuaſio admonet: non cum vitæ tempo-

tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed, cum omni posteritate, adæquandam.

16.

Vita humana plena periculorum, &, laborum: nullum ferè vnquam tranquillum, atq, ociosum spiritum ducere concedit, vsq ad extremum spatium.

POLITICA.

1.

In foro, communiter nil nisi forense tractandum.

2.

Ius ciuitatis, eiiusdem legibus, solùm ferè conceditur.

3.

In administranda rep. exempla & imagines excellentium virorum monumentis literarum depictas, gubernatores sibi cogitatione propositas habeant.

4.

Census, non ius ciuitatis confirmat: ac tantummodo indicat eum qui sit census, ita se iam tum gessisse pro ciue.

IVRIDICA.

1.

Honestas & dignitas personæ tollit suspicionem falsi testimonij. Iustin. §. fin. instit. tit. de suspectis tutorib.

2.

Testimonium, &, fides boni viri, nullo modo deprauari aut repudiari debet.

Finis Didagmatum.

ERRATA GRAVIORA, QVÆ, LIBRARIO irrepserunt, sic restituantur.

A 3. facie 2. linea 32. lege orationem. A 4. f. 1. l. 10. seu potius. & f. 2. l. 2. respondet. B 4. f. 1. l. 31. quod, non est καθ' ὅλȣ. *C 2. f. 1. l. 22. ciuitatibus ascriptus fuit. & f. 2. l. 14. Lacedæmoniorum. C 3. f. 2. l. 6. suarum vxorum. & l. 33. indicat, quod. C 4. f. 2. l. 3. aliquot eiius. D 1. f. 1. l. 6. vir consularis. & l. 28. somno. F 4. f. 2. l. 11. per se Brutum G 1. f. 2. l. 28. per Isodynamian. sicut G 2. f. 1. l. 8. idem legito. & l. 33. videatur Orator: vt colon, sit post Orator, & non, post videatur.*

Hæc errata, humanissime lector, in meliorem partem accipere rogaris: &, si quæ fortè alia, tua accuratione deprehenderis, eodem modo benignè corrigere.

RATIO, IVDEX, ET, AVRIGA.

Soli omnis veritatis fonti, gloria.

